

מהדורה שלישית ומורחבת

מודעה רבה

זאת להודיע כי המדפיסים אסרו את הקונטרס הזה בהנאה מכאן ולהבא למפרע על כל מי שעתיד להעתיק אותו, באסור נדר ושבועה ונזירות ואיסור וחרם וקונם והסכמה וקבלה בלב. על כן כל מי שחס על נפשו יזהר מאד שלא להעתיק אפילו חלק קטן ממנו. ואפילו לצור על פי צלוחיתו אסור גמור ועובר על יסוד התשיעי מהי"ג עיקרים ואין לו חלק לעוה"ב.

הסכמת הנשר הגדול רבינו משה יצ"ו

ר"י ישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ

שישו ושמחו בשמחת תורה בקיבוץ דברי שלום ואמת מרבי ותלמידי אחי הקטן נתן עמו"ש (תלמידי בחכמה ורבי שאינו מקבל את דברי) ששמו מהולל ומשוגע בפי כל מעקשי תורה, עוקר הרים ותלי תלות של הלכות, טוחן סברות זו בזו ומזה מלח על גביהן.

הנה בא אלי אחי הגאון הנ"ל ברדת וזיע לבקש ולרצות פני אדוניו שאזכה אותו בהסכמתי לקונטרסו תיקון ליל פורים ומצאתי בלבי לקיים בקשתו אבל נצטערתי בדבר מאד כי מי יימר שביכולתי להציב מעלותיה בלי שאשנה את האמת והלא היא סגי נהור עד כי מאמרם ז"ל "נהורא ישרי בה וקידושא רבא ובחמרא טבא דבה תחדרי נפשא", ע"כ בדדתי מתוך ההמון עם ועסקתי בהתפעלות בקדושה וטהרה עד שנחה עלי מן הרוח והושם הדברים בפי.

ואשא משכלי ואומר

וְנָאם הַגָּבֵר שְׁתֵּי הֵיין:	נָאם בּוֹלֵעַ כָּל שִׁכָּר
אֲשֶׁר מוֹזֵז שְׁמִים יוֹזֵה	נָאם שׁוֹמֵעַ קוֹל-הַבָּל
בֵּיה-טָבוּ אֶהְיֶה נִתָּן	צִוְּהָ בְּבֵּיט הַמִּים:
כְּזִזְכִּים שְׁטָפוּ	מוֹשְׁבֵיךָ בְּיִשְׂרָאֵל:
כְּאֶהְיֶה נִתָּעַ צִדְעָה	כְּגִרְזוֹת רָקִים מִבֶּר
יָזַל-יֵין מוֹזִטְמוֹ	כְּאַרְזִים וְאַזֹּב וְשִׁי-תוֹכֵלֶת:
וְיָרוֹם עַל-גֵּג גִּרְזוֹ	וְזִיכּוֹ בֵּינָּה יָאֲדִים
יַעַל מִצְוֹת מִפְּזָרִים	וְתִשָּׂא מוֹזֵז:
יֶאֱכֹל וְיִכְלֶה צִרְיוֹ	כְּתוֹפֵס אֶת-אוֹרֶם לוֹ
בְּקִדּוּשֵׁה בְּמִרְץ:	וְעֲצֻמֵּיהֶם יִגָּרֶם
וְאֲרִי לֹא יִקְצָנוּ	כְּרֵעַ שִׁכָּב כְּזִמּוֹר
וְאַרְרִיךְ אֲרוּר-הַמֶּן:	מִבְּרִיךְ בְּרוּךְ-מִרְדָּכִי

כזה עלה בפי לתאר את הקונטרס ובה אדע כי יצאתי ידי חובתי בבהירות וטוב טעם.

גם ראיתי להודיעך כי ידעתי את אחי מעורר שהיה בדאיפורז ועם כל זה לא פסקתי לתהום על חוצפתו הנפלאה, ממש שאין לשערו, ועל כן ברור הוא אצלי שהוא בר סמכא כחוצפת המתורגמן וראוי ללמוד קונטרסו.

האיש שר התורה הגדול בענקים:

א. יקאן

הסכמת האמגושי אבודיינא בר שבתאי זי"ע"ה

ראש מכון קרן הצבי

אזה אויה ואללי לי! אין לנו לא מקדש ולא נביא לא ארץ ולא סנהדרין ואין שיוור רק התורה הזאת, ואף היא ניתנה בפני בני בליעל המחללים אותה בכל שקץ ותיעוב והיא כצחוק בעיניהם נגינתם כל היום! איך אדום ולא אצעוק על החרפה הגדולה הזאת?! אם לא אתן קולי בבכי ועד שחקים דברי אשמיע, ואפיק מגו גרוני [ע"י הידעוני] את דברי נשמת מורדינו וריבינו מלקינו וסרינו משכיח צדקנו שבתאי צבי זצ"ל שליט"א* (הידוע לנו בשם אזיז מוחמד אפנדי). וכה דיבר הרוח "עורו נא התעוררו נא איש את שאר בשרו יגאלנה אין שארו אלא שכינת עוזו הנתונה בשבי ששקצוה כטומאת הנדה, עד מתי תעגן לבלתי היות לאיש עד מתי הרה חלה כמו ילדה רוח?! אמנם זאת נחמתינו בענינו וזאת תקוותינו לצאת מן הגלות המר הזה הלא היא המאמר הקדוש והטהור מספרי רזא דשבתאי וז"ל כד יתבון ישראל ויעסקין בשמחת פורים תורה קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשתכרין בחמרא דילהון ויעסקין בחדוותא דילי אפרוק יתהון בדיצות." ולכן חובה גדולה ונוראה מוטלת על כל בר נש להגות בספרא דתיקוני פורים האלין יומם ולילה מפיו לא ימוש לירד ירידה לצורך עלייה להעלות מתוך עומקא דתהום נוקבא רבה את כל הניצוצות הקדושות ולהרים נזם זהב מאף חזיר ועי"ז יכניס כל החיצונים אל תוך אפריון התורה והזרים יקרבו אל הקודש פנימה ויתהפכו להיות הכל רצוף אהבה. ובזה נבוא ע"ד תיקונ"י לי"ל פורי"ם העולה למספר יי"ן משומר"ת בענביו ויתקיים התיקון השלם בב"א.

Abudayna Bar Shabsuys

אבא/צ"ל אבא בר שבתאי

באותה תלמא כחצא הו"א ואתא אבא/צ"ל בר שבתאי ואסיה' צקא
אחת'את 'צ'ה ומצא'תברר ל'א דהא הו"א חת'את 'צ'ה וצ'ל'ת ב'ה משום חשע
צמז'ל אתוכו מצנחתם בשמות אבהק'ס אשרנה' וק"אמה' כצחז'
אברהם ה'כ"נ שמאל פרי"א רפאל יוסף חלב' ס"ט

הקדמה מאת המחברים

סוד תיקון ליל פורים הוא, דידוע דכל התורה כולה נכללה בנגעים ואהלות כדאיתא בסנהדרין (ס"ז:): לך אצל נגעים ואהלות וכתפלת דוד המלך ע"ה (ילק"ש תרע"ח) שבאמירת תהילים יחשב כאילו למד נגעים ואהלות וכן בגמ' ב"מ (דף נ"ט. ופ"ו.) ובכמה מקומות. ובאמת ידוע שהתורה חד הוא וזה עיקר הלימוד לעשות התורה לחד ולכללה דא בדא, והיינו שיכלל נגעים ואהלות עד שיעשה מהם אהלים נגוע צרעת ובזה התורה אחד. אבל מקודם לזה בעי טבילה במקוה כתקנת עזרא לטהר מטומאת קרי. כי כמו שהבעל קרי צריך להרהר קריאת שמע בלבו ולא להוציאה בפה, כי א"א לעשות היחוד של קריאת שמע כתיקונו כיון שהוא בעל קרי, כמו כן כשהוא בעל קרי א"א ליחד התורה כראוי. ואף כי בטלו תקנת עזרא, היינו ללימוד תורה בעלמא, אבל ליחד התורה אכתי צריך מקוה מקודם. ואדרבא כי לא טבל וכללם דא בדא הוא כוללם לרע כי עדיין טומאת קרי עליו וקוצץ בנטיעות ממש.

וזהו סוד הכח שהיה להמן הרשע יש"ו להרע לכלל ישראל, שהוא היה בו כח זה של כללות התורה, כי שמו המן בן המדתא האגגי הוא בגמט' נגעים ואהלות. ובחולין (קל"ט:): איתמר המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת. וביאור גמ' זו הוא דעץ הדעת הוא גפן כדאמרין בסנהדרין (ע). אמר ר' מאיר אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה. ובו נגדלים יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית כדאמרין סוף פרק ה' דברכות. וע' בנפש החיים (ש"א פכ"ב) שהם סודי התורה, פ' שהם הסוד האין לכולל התורה של נגעים ואהלות ולעשות מהם אהלים נגוע צרעת. והמן שהיה לו נמי כח זה היה שייך לעץ הדעת וע"כ מרומז בפסוק זה של המן העץ. אלא שהמן רצה לכללם לרע ושעל ידי זה יתבטל כלל ישראל ח"ו. כי הוא בעצמו קרי כדכתיב גבי עמלק אשר קרך בדרך. וזהו הא דאיתא באסתר רבה פ"ז דמזל אדר דגים ואמר המן כשם שהדגים אחד בולע את חבירו כך אני בולע לכלל ישראל. ופירושו דמזל אדר דגים שנים אחד לנגעים ואחד לאהלות, והמן רצה שיבלע אחד את חבירו היינו שיכלל התורה כאחד. אבל היה רצה לכללו לרע ח"ו ושעל ידי זה יתבלע כלל ישראל כנ"ל. אבל באמת אדרבא אף כי כן היה שבלע אחד את חבירו ונכלל התורה דא בדא, עכ"פ הוא נתלה והוא נהרג, כי כלל ישראל התנגדו להמן וכללו התורה לטובה והדר קבלוהו עליהם בימי אחשוורוש ועל ידי זה בטלו כח המן והרגוהו. (וזהו המשך המדרש שם א"ל הקב"ה רשע דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין.) ועשו זאת ע"י כח אסתר המלכה מלשון ואנכי הסתר אסתיר היינו ע"י פורים תורה שיסתיר היין המשומר בענביו (אסתר בגמט' יין המשומר) המכלל התורה תוך הפורים תורה ואף שנראה כחיוך בעלמא אבל בתוכו נסתרה הסודות העתיקים של אהלים נגוע צרעת. ולכן בפורים שאז רצה המן לקלקל התורה לכללו לרעה אז יש כח להתנגד נגדו ולכלל התורה לטובה וע"כ אז לומדים פורים תורה. וזה סוד פורים תורה שהוא תיקון ליל פורים.

וזהו מה שניבא אחי ברוח קדשו בהסתכמתו "מה טבו אהליך נתן" היינו ענין התורה של אהלות. "מושביך בישראל" היינו נגעים, דצרוע נשלח חוץ למחנה. ואח"כ "כנחלים שטפו" היינו טבילה במקוה מים חיים לטהר מטומאת קרי. ועל ידי זה נעשה ל"אהלים נגוע צרעת" היינו שע"י הטבילה יכול עתה לכלל נגעים באהלות ולעשות מהם אהלים נגוע צרעת ולעשות התורה לחד. ומה דאיתא שם "כגרנות רקים מבר" היינו כדדרשינן בשבת (כ"ב.) ממשמע שנאמר שהגורן ריק איני יודע שאין בו בר אלא מה ת"ל רקים מבר, בר הוא דאין בו אבל נמלים ועכברים יש בו. ביאור הדברים שנתרוקן הגורן (גורן ארנון) מהמן

(שהוא כללות התורה לרע) שבא מכח בור כדהוכחנו לקמן בסוף קונטרס הבל פיהם של ת"ח [והביאנו ראיה מגמ' דמגילה (י"ד). משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לב' בנ"א לאחד היה לו תל ולאחד היה לו חריץ עיי"ש]. ונכנסו בו נמלי"ם ועכברי"ם בגמט' סו"ד מרדכ"י (ו)הדס"ה המלכ"ה (שהם כללות התורה לטובה). והנה אף ששייך לכלל התורה בכל טבילה בעלמא, בפורים שאז היום מסוגל לכלל התורה כנ"ל, אז יש ענין לטבול ביין סוד יין המשומר בענביו (שהוא באמת כללות התורה כנ"ל). ואם אין לו מ' סאה יין לטבול בהם אז יכול לשתות ט' קביים יין (כל קב הוא בערך 1.5 ליטר) כמו בשאר ימים אם אין לו מקוה יכול לטהר עצמו מטומאת קרי בנתינת ט' קביים מים עליו. וסוד זה של שתיית יין להסיר טומאת קרי מבואר במגילה (ז:): אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא וע' תוס' (ב"מ כ"ג: ד"ה בפוריא) דפ' דהיינו על עסקי קרי. וזה כוונת "יזל יין מחטמו וגו'". ואחר ששתה ט' קביים יין וילמוד הפורים תורה שהוא כעין מצה, כמבואר לקמן במאמר פורים תורה מן התורה מנין, אז יכלה המן ויצה"ר והיינו "יעל מצות ממצרים וכו' יאכלם ויכלה צריו וכו'". ועל ידי זה יהיה "מברכיך ברוך מרדכי וארריך ארור המן". אמן כן יהי רצון.

חג הפורים

ב' אלפים ושס"ז שנה להסתלקות

המן בן המדתא האגגי שר"י

שנת נגעים אהלות ומקוה לפ"ק

קידוש ליום הפורים

סבֿרי מֿרְטָן וֿרְבֿטָן וֿרְבוֹתִי,

רוּךְ אַתָּה יי אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מִיְּנֵי בְּסוּמִי.

אַתָּה יי אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָטַע לָנוּ

פְּרִי עֵץ רִם, וְהַכִּיתָנוּ בְּצַמָּאוֹן,
וְהַלְעִיטָנוּ מִן הָאָדוֹם הָאָדוֹם
הַזֶּה. וַתֵּתֵן עָלֵינוּ קְבִידַת מִשְׁקִינוּ

לְאַהֲבָה, הוֹלָלִים בְּשִׂמְחָה, חוֹגְגִים וְנוֹעִים בְּרָצוֹן. אַת
יוֹם חַג הַפּוּרִים הַזֶּה, זְמַן שְׁתִּייתָנוּ, בְּכָל תּוֹקָף, עֶרֶב
וּבֹקֶר וְצַהֲרָיִם. כִּי אָנוּ הַשְּׂכַבְתָּ וְאַתָּה שָׁכַלְנוּ הַגְּבַהֲתָ
לְשָׁמַי מְעוֹנִים, וּבִלְעָגִי שָׁפָה וְעָרַלְתָּ לְשׁוֹן הַכִּשְׁלָתָנוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁבֵּשׁ יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַפּוּרִים.

אַקְדָמוֹת לַשְׁתִּיית הַיַּיִן

פִּירוּשׁ קִדְמוֹן מִכְתָּב יָד

בַּקֶּלֶף מוֹפְרָס כּוֹלוּ. כּוֹלוּ נַעֲשֶׂה מִירֵיעוֹת קֶלֶף: שְׁלֹא שֶׁלֹּט בּוֹ כָּל עֵין כּוֹ' וְהוּא הַנִּקְרָא עֵדוֹן כּוֹ' וַיֵּינוּ מְשׁוּמֶרֶת בַּעֲנֵבּוֹ כּוֹ'. צִבְרוֹת ס"פ אֵין עוֹמְדִים (ל"ד:); שְׁהוּא גַּפֵּן הַיַּיִן. צִסְנִידְרִין פֶּרֶק צֵן סוּרָה (ע). אָמַר ר' מֵאִיר אֹתוֹ אֵילָן שֶׁאֵכֵל אֲדָם הִרְאִשׁוֹן מִמֶּנּוּ גַּפֵּן הִיכ וְכִידוּעַ דַּעֲן הַחַיִּים וַעֲן הַדַּעַת גְּדָלִים מְשׁוּרֵשׁ אֶחָד: טַעַם שְׁכָרוֹת מִימִיו. כְּדֹאמְרִין צֶאֱגֵדָה ר' אַחָא רַמִּי כְּחִיב (יִשְׁעִיה כ"ח) שְׁכּוּרֵי אִפְרִים וְכְחִיב (שס נ"א) וְשְׁכּוּרֵת וְלֹא מִיֵּינָן שְׁכּוּרֵי הוּכ מִשְׁתַּכְרִי, יֵין הַמְשׁוּמֶר לֹא הוּכ טַעֲמִי. א"ר פַּפָּא הַיַּיִנוּ דְּכְחִיב (יִרְמִיָּה ח') כִּי ה' אֱלֹקִים הַדִּימָנוּ וַיִּשְׁקֵנוּ מִי רוֹשׁ: רוֹשׁ. טַעַם מֶרֶ: וְעַל זֹאת בַּעֲרָה חֲמָתוֹ. עַל שְׁלֹא הִבִּיא לוֹ הַמֶּן יֵין הַמְשׁוּמֶר לִסְעוּדָתוֹ: יֵין מַלְכוּת וְכו'. שְׁתֵּי הַמַּלְכָּה. יֵין מַעֲן הַחַיִּים שְׁנַטַּע מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים וַיֵּשׁ פּוֹתֵרִים יֵין הַמְשׁוּמֶר לַת"ח לַעֲת"ל וּמֵאֵן מַלְכֵי רִצְנָן (גִּיטִין ס"ג): הַמֶּן שֶׁר הַמְשָׁקִים. פ"ק דְּמַגִּילָה (י"ג). לַעֲשׂוֹת כְּרֶלֶן אִישׁ וְאִישׁ אָמַר רַבָּא לַעֲשׂוֹת כְּרֶלֶן מִרְדְּכִי וְהַמֶּן וּפ' שֶׁס רִצְנִיו שְׁלֹמֶה הֵם הִיוּ שְׂרֵי הַמְשָׁקִים צִמְשָׁתָה: וְאַכְרוֹת מִשֶּׁם זְמוּרָה. כְּדֹאמְרִין צְחֹלִין (קל"ט): הַמֶּן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין שְׁנֵאֲמַר הַמֶּן הַעֲן אֲשֶׁר לוֹיִיתִךְ לְצִלְתִּי אֵכֵל מִמֶּנּוּ אֵכֵלָת: לַהֲט הַחֶרֶב הַמַּתְהַפֶּכֶת. הַשׁוּמֶר אֵת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים (צִרְאֲשִׁית ג'): וְטִיפַת מֶרֶה תִּלְוִיהָ בַּהּ וְכו'. צ"ז (כ): אָמַרְנוּ עָלָיו עַל מַלְאָךְ הַמּוֹת וְכו' וְחִרְצוּ שְׁלוּפָה צִידוֹ וְטַפָּה שֶׁל מֶרֶה תִּלְוִיהָ צֶה. וְצ"צ (ט"ז). אָמַר ר"ל הוּא שְׁטֵן וְכו' הוּא מַלְאָךְ הַמּוֹת. וַיְדוּעַ שֶׁהִנֵּחַ הוּא הַשְׁטֵן: בְּאַשְׁכֵּלוֹת מְרוֹרוֹת לְמוֹ. עֲנִיצִים הִלְלוּ שֵׁשׁ לְהֵם מֶרֶה שֶׁל מַלְאָךְ הַמּוֹת: שְׁחֲמַת תַּנִּינִם יֵינוּ. אֵס נַעֲשֶׂה אֹתָם לֵינן יִהְיֶה צוֹ אֶרֶס נַחַשׁ הַקִּדְמוֹנִי: לַהֲשָׁמִיד אֵת כָּל הַיְּהוּדִים. לַהֲזַמִּינָם לִסְעוּדָה וְשֶׁס לַהֲשָׁקוֹתָם מִיֵּין מַלְכוּת זֶה שֵׁשׁ צוֹ אֶרֶס הִנֵּחַ וְעִי"ז יִמְתָּה. וְעַתָּה אֲגַלֵּה לָךְ הַסּוּד הַגָּדוֹל שֶׁרָמַז לוֹ הַפִּיטֵן, יָדַע הַמֶּן כִּי דֶרֶכִי הַקִּצ"ה לַפְּרוּעַ מֶדָה כִּנְגֵד מֶדָה וְאֵס

בְּרִשׁוֹת הָא-ל הַגָּדוֹל, הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא:
בְּכֵן אֶפְתַּח פִּי, בְּסוּדֵי הַתּוֹרָה:
לְהוֹרִיד עוֹז הוֹדָד, הַשׁוֹכֵן בְּעַרְפֶּל:
לְהַשְׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל:
אֵילוּ כָּל הַיָּמִים, מִמּוֹלָאִים הֵם בְּדִיו:
וְכָל רוֹחַב הָרָקִיעַ, בְּקֶלֶף מוֹפְרָס כּוֹלוּ:
חַיִּים לְכָל חֵי, לֹא יֵאָרִיךְ יוֹמִים:
שְׂאִינָם יְכוּלִים, לְשִׁתּוֹת דִּיו לְמִים:
עַל כֵּן בָּרָא ה', בְּשִׁשֶּׁת יָמִים בְּרִיאָה:
נְחָלִים לַשְׁתִּיית, שׁוֹכְנֵי אֶרֶץ צִיָּה:
גַּם הַשָּׁקָה בָּהֶם גֵּן, שֶׁל עֲצֵי יָפֶה עֵינִים:
כּוֹלֵם שׁוֹמְרִים סָבִיב, הָעֵץ הַטוֹב הַחַיִּים:
הוּא הָעֵץ הַגָּדוֹל, שֶׁלֹּא שֶׁלֹּט בּוֹ כָּל עֵין:
וּבָאָה לָנוּ בְּקֶבֶלָה, שֶׁהוּא גֶפֶן הַיַּיִן:
וְהוּא הַנִּקְרָא עֵדוֹן, וְנִחְמַד הוּא לְמִשְׁכִּילִים:
וַיֵּינוּ מְשׁוּמֶרֶת בַּעֲנֵבּוֹ, לַשְׁתִּיית הַצִּדִּיקִים:
וְכָל מִי שֶׁלֹּא שָׁתָה, מִמִּי סָחִיטָת עֲנֵבּוֹ:
בִּידוּעַ שֶׁלֹּא טַעַם, טַעַם שְׁכָרוֹת מִימִיו:
שֶׁכִּנְגְדוֹ כָּל הַיַּיִנוֹת, נִחְשָׁבִים לְמִי רוֹשׁ:
וְעַל זֹאת בַּעֲרָה חֲמָתוֹ, שֶׁל הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ:
צִוּוּחַ עַל יֵין מַלְכוּת, לְסָרִיסֵיו בְּקוֹל רָמָה:
לְהַבִּיא אֶת שְׁתֵּי הַמַּלְכָּה, לְפָנָיו וְלֹא בָאָה:
וַיִּקְצוּף הַמֶּלֶךְ מֵאֵד, עַל הַמֶּן שֶׁר הַמְשָׁקִים:
וְאָמַר לְתַתּוֹ בְּמִשְׁמֶר, בֵּית הָאֲסוּרִים:
וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֶל הַמֶּלֶךְ, מֶה תַּצְעַק אֵלָי:
הֲלֹא הִלְכְּתִי אֶל הַגֵּן, וְהִנֵּה הַגֶּפֶן לְפָנָי:
וְאַכְרוֹת מִשֶּׁם זְמוּרָה, וְאַפְנָה מִשֶּׁם לְלֶכֶת:
וּמִיָּד סָגַר בַּעֲדִי, לַהֲט הַחֶרֶב הַמַּתְהַפֶּכֶת:
וְטִיפַת מֶרֶה תִּלְוִיהָ בָּהּ, מֵאֶרֶס נַחַשׁ הַקִּדְמוֹנִי:
וְזִרְקָתָהּ עַל הָעֲנֵבִים, לְרוֹב דָּאֲבוּנֵי:
וְעִכְשָׁיו מֶה אַעֲשֶׂה, בְּאַשְׁכֵּלוֹת מְרוֹרוֹת לְמוֹ:
וַיְמָה יִתְרוֹן בָּזָה, שְׁחֲמַת תַּנִּינִם יֵינוּ:
אֲבָל עֲתָה שְׁמַע בְּקוֹלִי, וַיַּעֲשֶׂה רָצוֹן לְךָ:
לְהַשְׁמִיד אֵת כָּל הַיְּהוּדִים, מִנְּעַר וְעַד זָקֵן:

אַקְדָמוֹת לַשְׁתִּיית הַיֵּין

ישקו ליהודים יין זה גם הקצ"ח יעצור
כוס זה לאחשורוש. אבל חשב המן
שארם זה קף למעלה כדאמרינן צפ' אין
מעמידים (ע"ז ל: ג' מיני ארם הם של
זקן קף והיכ"ר הוא זקן כדכתיב
(קהלת ד') מלך זקן וכסיל, ואילו זכום
פרעניות לרשעים כתיב (תהלים ע"ה)
כי כוס ציד ה' ויין חמר מלא מסך וכו'
אך שְׁמֵרִיךְ ימלאו ישתו כל רשעי ארץ
וחשב המן כיון שלא ישתו אלא השמרים
לא יהיה זהם הארם וישאר רק שכרות
היין המשומר. אך טעותו מזוהר דהא
היכ"ר חקרי נמי נער כדכתיב (קהלת
י') אוי לך ארץ שמלכך נער, וארם צחור
שוקט למטה כדאמרינן צע"ז שם זה
גרם לאחשורוש חולי מעים. ואחשורוש
חשב שהמן שפיר ידע זה רק הטעמו
צמחכיון להרגו וליטול מלכותו וע"כ
תלה אותו: ותתערי. ותקיא כמו ותער
כזה (צראשית כ"ד) והוא תכלית
השכרות: כאבותי. לערי: קיבתי. כרסי:
בני מעי חמרמרו. נתחממו, והוא
מתיצות הכפולות מלשון (תהלים ע"ה)
כי כוס ציד ה' ויין חמר וכו'. ועל זה
ניבא ירמיה (איכה א') קראתי למאבזי
המה רימני וכו' לר לי מעי חמרמרו
נהפך לצי צקרצי כי מרה שתיתי:
וחרבונה שמו. דרש משמו שהיה רופא
דחרבונה נוטריקון חרב צונה כדרך
החולי דמחריב והדר מיתסי: גם הנה
העץ וכו'. כוונת הפייטן בזה הוא דידוע
שארם נחש הקדמוני צא לו ע"י שאכל
מפרי עץ הדעת שממית ועי"ז ארסו

נמי ממית. וזהו כוונת חרבונה כשאמר גם הכה העץ פ' אתה אחשורוש חושב שהמן משקך רק משמרי היין המשומר שצא
מעץ החיים, אבל זה טעות דהנה גם משקך מיין שצא מפרי עץ אחר, דעדיין יש צשמרי היין שמשקך גם מארם הנחש שצא
מפרי עץ הדעת, וכוונתו הוא להרגך וליטול מלכותך: כי יד על כוס י-ה מלחמה לה' בעמלק. כדכתיב (תהלים ע"ה) כי
כוס ציד ה' ויין חמר מלא מסך וכו' אך שמריה ימלאו ישתו כל רשעי ארץ: כי נהפכה לנו היין לחיים כו'. כי ע"י כה
התשובה צטלו ארם הנחש, שהוא מעץ הדעת וממית, שהיה ציין שהשקה להם המן צסעודת אחשורוש, ונשאר רק יין
המשומר שצא מעץ החיים (ועי"ז קיימו וקבלו התורה שנית שמקורו צעץ החיים כידוע):

כִּי יוֹדַע אָנִי, שְׁאֵם תַּעֲשֶׂה כְּדָבָרִי:
גַּם עָלֶיךָ תַּעֲבֹר כּוֹס, תִּשְׁכְּרִי וְתִתְעַרִּי:
וַיִּטֵּב הַדָּבָר, בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת:
וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֶן, יֵשְׁבוּ עוֹד לַשָּׁתוּת:
אֲבָל אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ, הִפְרַת עֲצָתוֹ:
וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא, נִדְּדָה הַמֶּלֶךְ מִשְׁנָתוֹ:
וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל, הֲלֹא פָאֲבוֹתֵי רָבוֹ:
עַל חוֹלַת קִיבָתִּי, בְּנֵי מַעֵי חֲמֵרְמָרוֹ:
וַיִּמְהָרוּ לְהַבִּיא אֶת הַרוֹפֵא, וְחִרְבוּנָה שְׁמוֹ:
וַיַּעַן הֵנָּה הַמֶּלֶךְ, חוֹלָה בְּכַבֵּד שְׁלוֹ:
וּבִיאַת זֹאת הַחוֹלִי, וְדָאִי שֶׁהוּא לְזֹכֵר:
עַל רֹב שְׁתִּיית הַיֵּין, וְהַתִּירוּשׁ וְהַשְּׁכָר:
וְהִיא עֲצַת הָמֶן, אֲשֶׁר זָמַם בָּזָה לְהַרְגֵךְ:
גַּם הֵנָּה הָעֵץ, אֲשֶׁר רָצָה, מֵיֵינוּ לְהַשְׁקוֹתְךָ:
וַיַּחַר אַף הַמֶּלֶךְ, וַיִּצְוֶה לְתַלּוֹתוֹ:
וַיִּתְּלוּ אֶת הָמֶן, עַל הָעֵץ וְעַל יֵינוֹ:
עַל זֹאת לְשִׁמּוֹךְ כְּבוֹד, עַל כּוֹלָנוּ לְהַחֲלֵק:
כִּי יָד עַל כּוֹס י-ה, מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמַלְק:
וְלַשָּׁתוּת וּלְזִמְרָה לְשִׁמּוֹךְ, וְרַק בְּבִיתְךָ לַשָּׁבָת:
כִּי נִהְפְּכָה לָנוּ הַיֵּין, לְחַיִּים! וְלֹא לָמוֹת:
שְׁאֵתָה הוּא מוֹשִׁיעֵנו, לְבַדְךָ אֱלֹקִים:
שׁוּבֵר אוֹיְבִים, וּמִשְׁפִּיעַ פּוֹרִים:

תם ונשלם פה לייקוואד עיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולביזות

ביאור על מאמר ג'אק אַנד ג'יל וואָנט אָפּ די היל על דרך הסוד
מאת העקובל האלוקי נב"ח שליט"א

ז"ל זוהר תגיינא אימא קאקי סוף פרשת זכור מתורגם לאנגלית ע"י י. וו. גרים

*Jack and Jill went up the hill,
To fetch a pail of water.
Jack fell down and broke his crown,
And Jill came tumbling after.*

וכך פירוש, ג'אק הוא יעקב עדת תפארת שכולל בו כל הו"ק (והוא אות ו' בשם), וג'יל היא הנקבה מרועזת לשכינה (והיא אות ה'), ומרועזים נמי לשאול העלך וכלל ישראל. הם רצו ליטול דלי מלא מים הוא חכמה כדכתוב מים עמוקים עצה, ובינה שהיא המקבל ומשכונה בלב מרועזת בדלי וכסיפא דקרא (מים עמוקים עצה) בלב איש ואיש תבונה ידלגה. ורצו לחבר השם הגדול ולהביא הגאולה. אבל קודם היו צריכין לעלות בהר היא היצה"ר שר עמלק וכמאמרם ז"ל צדיקים נדמה להם כהר גבוה. [וכדכתוב כי יד על כס י-ה שכפרו עמלק בהשגחה פרטית]. ולא הצליחו שהם רצו ליטול (דלי מלא) וואט"ר בגמט' עמלק חסר מספר אגג. וכיון דלא הרגו לאגג נפל שאול וניטלה מלכותו ממנו היינו שבירת הכתר. וכנסת ישראל נמי [דהם ג'יל] נפלו עמו. עוד מרועז דשבירת הכתר היינו יסוד דהוא העטרה ולכך נגרם הגלות הוא הנפילה. והשכינה [ג'יל] נמי נפלה עמו היינו סוד שכינתא בגלותא.

סוד עמלק: פורים שנת כתר עולם

מסכת

בבא מעשה

מן

תלמוד הבלי

כאשר נדפס בגן עדן מקדם
ועם הוספות חדשות כמבואר בדרכי הצדוקים

מילטין הילטין

בדפוס והוצאות האחים פאסו
שנת: וכולן באבק לשון הרע לפ"ק

הוצאה שניה עם הוספות
ותיקונים וי"ל ע"י כנ"ל
שנה מלכות הרע לפ"ק

הגוזל ואוכל פרק עשירי נכי ריבעא בבא קמא קיא.ב.

הגוזל ואוכל. והניח את פניהם. בגמ' מפרש: פניהם. ה"ה שאר הראש כדמשמע בגמ' ונקט הפנים דשם הבשר: גמ' מלמד. דהא כתיב איש כפי אכלו ואפי' אכילתו צער האדם כיון דרגיל ציח אוכל ופטור: כי חם השמש מי ימאס. צתמיח היינו

צ"ק קב.

ביום אחד דהא צער אדם נמי תורה אור נמאסת לאחר כמה ימים: הבושי.

זה שמו ל"ה שם עירו: ואל העם

תאמר התקדשו בו. גבי מעשה

השלו כתיב: ונתן ה' לכם בו. שמה

סיפא דקרא הוא: לזרא. שתהיו

מרחקין אותו יותר ממך שקרצתם:

ואי בבשר בהמה עסקינן בו.

צתמיח האיד יבא אדם מאיס צצער

צבהמ אפי' לאחר כמה שנים כ"ש

ל' יוס: התינוח על הבשר.

כדכתיב ואכלתם צער אצל מנין

דפטור אכילת שאר הגוף: שבו

איש תחתיו. היינו תחת המן

וכי קאמר קרא משום דנתן ה'

לכם את השבת ולא יתן לכם מן

צצת וכי נריך ליתן לכם ציוס

השני לחם יומים צתמיח למח אתם

לריכוס לחם יומים שבו איש תחתיו

פ' אכול אדם צמקום המן ולא

תיצעי מן צצת: משום עינוגא

דשבתא: אצל השתא דכתיב צצת

ואכלתם צער אף צחול מותרים צכל

הגוף כצצת ואין לומר דדוקא

צצת מותר צצער הגוף ומשום

עינוג דלמח תתיר התורה שאר

הגוף צצת יאכל הצער דשניהם

שויס הם צעינוג אלא ע"כ דאין צצת

חילוק ציניהם ומותרין נמי צצער

ימים כצער: ל' שכבשו. שחיו

מותרין נמי צכל דצר טמא כדלקמן

צשמעתין: ל' שחלקו. דליכא

ריצויא וה"ה לעולם: כתלי

דחזירי. חזירים יצשים שקורין

צקוני"ש: נתאכל הבשר. צחייבי

מיתת צ"ד קאי דתן התם ולא היו

קוצרין אותו צקצרות אצותיו שאין

קוצרין רשע אצל לדיק אצל

משנתאכל הצער וכצר נתכפר לו מלקטין את העצמות וקוצרין אותו

צמקומו: קמ"ל. דהא דנתכפר לו הוא משום דאכילתו מעליהו

לעכו"ס לקדושת ישראל ע"י צליעתו צגוף ישראל והכיו שעתא

ישראל הוא ולא נתן מידי לעכו"ס: דקמליה בסם. דליכא דס אצל

אכתי נריך למלחו דכתיב (ויקרא י"ז) ואיש איש מצית ישראל

וכי אשר יאכל כל דס וכי והכרתי אותו ואמרינן לקמן מאי

פטור פטור ומותר: את נפש האדם. אפי' לא שפך דמו:

גליון הש"ס
תיס' ד"ה אלא
דמתו וכו' ולא
קנייה נמי. עיין
כתובות דף ל ע"ב
ושפ"ג:

חולין ח:

סנהדרין מה.

הגוזל

ואוכל את בניו והניח את פניהם פטור מלשלם:

גמ' מנה"מ אמר ר' לודאי דאמר קרא וילקטו אותו

בבקר בבקר איש כפי אכלו מלמד שמה שאדם

רגיל לאכול אוכל ופטור והא כתיב בתריה וחם

השמש ונמס ואי בבשר אדם כי חם השמש מי

ימאס אלא אמר ר' אליהו הכושי וכי מאחר

דכתיב ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם

בשר מה תלמוד לומר ונתן ה' לכם בשר ואכלתם

אלא לרבות בשר האדם אמר רבא דיקא נמי

דכתיב בתריה עד אשר יצא מאפכם והיה לכם

לזרא ואי בבשר בהמה עסקינן וכי אפשר להיות

לזרא תינוח על הבשר על הקנה והכבד והלב מנין

ת"ל ראו כי נתן ה' לכם את השבת על כן הוא נתן

לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו

מלמד שקם אדם תחת לחמם בשבת וצריכא דאי

כתיב ואכלתם בשר הו"א בשר אין מידי אחרוני

לא ואי כתיב שבו איש תחתיו הו"א התם שאני

משום עינוגא דשבתא ותיפק ליה מואכלת את כל

העמים ההוא בשבעה אומות הוא דכתיב ותיפוק

ליה מאל תירא את עם הארץ כי לחמנו הם חד

קרא לשבעה שכבשו וחד קרא לשבעה שחלקו

ולשבעה שכבשו מי בעי קרא השתא דבר טמא

אשתרי להו דכתיב וזבתים מלאים כל טוב ואמר

ר' ירמיה בר אבא אמר רב כתלי דחזירי בשר

עכו"ס מיבעי לא צריכא מהו דתימא כפרה הוא לו

כדתנן *נתאכל הבשר מלקטין את העצמות

וקוצרין אותו במקומן ועבר משום לא תחנם קמ"ל

בעי רמי בר חמא דקמליה במאי אלימא דקמליה

בסייף והכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך

ואי דקמליה בסם הא כתיב ומיד האדם מיד איש

אחיו אדרש את נפש האדם אלא דמתו מקודם

הגוזל ואוכל. לאו דוקא קתני הגוזל דה"ה צללא"ה נמי פטור ואידי דתני לקמן הגוזל ומאכיל נקט נמי צתמיח לישנא

דהגוזל ואע"ג דצתרי מסכתא אין סדר למשנה *ואיכא מ"ד כולל מיקין לאו חדא מסכתא היא הכא שאני דכיון דצצא מעשה זוטרי

היא חשש רצי שמה יתאבד והרכיבו

צתמנע צ"ק ומשום שעניניו דומין

קת' לתחלת הגוזל ומאכיל תני לה

הכא קודם הגוזל ומאכיל דצתחלת

הגוזל ומאכיל קאמר דרשות יורש

כרשות לוקח דמי והכא אמרינן

שהאז שהוא היורש את בניו פטור

אאכילתם כמו הלוקח צער ואכלו

כדתניא לקמן צשמעתין:

דקמליה בסם. מה שפ'

צקונטרס דלריך למלחו

אינו נראה דהא דס אדם מותר

צאכילה כמו שאר הגוף ולא אסרה

תורה אלא דס צבהמ ואין לומר

דאסור משום דנראית כדס צבהמ

וכדאמרינן צצע"פ (כתובות דף ס.)

דס שעל גבי הככר גוררו ואוכלו

דהא התם אמרינן צצין השניס

מואלו ואינו חושש פ' כיון שהוא צין

שיניו אין אדם רואה וליכא חשש

מראית עין וכן פ' רש"י שם וה"ה

איתא צצוספ' דכריתות (פ"ב) דס

דגיס מותר צאכילה ואוקמה שם

צפרק דס שחוטה (כא:) צדיש צה

קשקשים דנראית כדג וא"כ הכא

נמי כיון שניכר לכל שזה הדם הוא

מצער האדם שהוא אוכל מותר ואין

נריך למלחו:

אלא דמתו מקודם. הכ'

ריצוי"א הא צנסהדרין

אמרינן (דף מז:) דאסור להנות מן

המת ומיכו למח דתריך בגמ' לקמן

דאיירי צצניו מארמית לא ק' מידי

דכצר פסק רציו דוד *דמותר

להנות ממתי עכו"ס ולכך התיר

להתרפות מצער המת שנקרא

מומי"א חס הוא של עכו"ס אע"פ

שאין לו סכנה ולעשות צו סחורה

ועסם הדצר דמה שאסור להנות מן

המת נלמד ממרים דכתיב צה

(צמדצ כ') ותמת שם מרים ותקצר שם וגמרינן גז"ש שם שם לאציי

מעגלה ערופה ולרצא מע"ז דאסורין צבהנא וכיון דממרים למדינן

וישראלית היא עכו"ס מותר וכן מוכח צירושלמי דצצת צפרק

המלניע דקאמר התם אמר ר' יודן תיפטר צמת עכו"ס ואין צו ריח

רע והוליוו לכלצו משמע דמותר צבהנא אצל תירוצא דהכא קשה

דמשמע דאפי' מתי ישראל שרי צאכילה וכ"ש צבהנא ותיריך ר' מנחם

דהכא קאי אליבא דרצא דאוסר מגז"ש דע"ז וע"ז גופה גמרינן

צפ"ג דמכות (דף כב:) דאסור צבהנא משום (דצרים י"ג) ולא ידבק

שו"ת הרדב"ז
תחקע"ט

מאכ"א פ"ב ה"ג

א א מיי פ"ג
מהלכות חקי ממון
הל' ג' טור ש"ע
ח"מ ס' שלא סעיף
ח'

ב א מיי פ"ה
מהל' טומאת מת
הל' יג

ג ב מיי פ"ו מהל'
טעמא משום דכתיב על צמר אדם
לא יסך וכיון דמית ליה מת מקרי
ולא אדם וכן קשה לקמן דאמרין
דאכל פניהם חייב מדרש שקול
נגד נפשו וכתיב ואיש כי יכה כל
נפש אדם מות יומת וק' הא אין מת
בכלל אדם מיהו מלינו למימר דקאי
הכא לטעמא דפטור משום שכל
שישו בסק ישנו בכל יוסך וכל שאינו
בסק אינו בכל יוסך ותיקן ר"י דכיון
דאמרין לקמן דראשו שקול נגד
נפשו כל שראשו עדיין קיים אכתי
נפשו צו ולא חשוב כמת ולכך
אמרין בעלמא *לדיקים צמיתתן
נקראים חיים דכיון דאין צמרם
מתעפשים צקבר ועדיין ראשם קיים
חשובים כעוד בחיים ורשב"א פ' הא
דלקמן דמריבויא דכל נפש נפקא
דאם אינו ענין לחי שכבר אמור
תנינו ענין למת והא דהכא פ' צמר
ר"ת דיש חילוק בין אדם להאדם
דהאדם מין האדם משמע ומת בכלל
ועוד אמר ר"י דשמואל ור' יוחנן
ס"ל כמאן דמוקי מתני' בגזלן
מקצין ואיירי מתני' אף בישראל
דלמאן דמוקי מתני' צצניו מארמית
הא אמרין לעיל דאומעט עכו"ס
מכלל אדם ולכך מ"ד איתא
צירושלמי פ"ו דזרכות דמצרכין
המוציא לחם מן הכרם דעכו"ס
איכרי לחם דכ' צמר חמורים צמרם
(יחזקאל כ"ג) וק' ויקח ישי חמור
לחם (ש"א ט"ז):

ד ג מיי פ"ח מהל'
שאלה ופקדון
הלכה א סמג עשין
פח טור ח"מ ס'י
רלב

ה ד מיי פ"ח
מהל' חקי ממון
הל' ה ועשין
צבשנות וצמ"מ
ובמל"מ וסמג עשין
סו טוש"ע ח"מ
סימן תו סעי' א

זרכות יח:
ו ה מיי פ"ח מהל'
שבת הל' ג סמג
לאוין סה

גליון הש"ס

נמ' אמר רבא
קרא ומתני'.
כע"ז צניטין דף
מ"ח וצ"מ מ"ח.
רש"י ד"ה דעכו"ס
ובו ואינם בבלל
אדרש וכו'. עיין
צ"ק דף ל"ח ע"א
תד"ה אלא ופי' צ"ר
פל"ד י"ג

הכובש את יצרו. תימא דצריש
פרק הספינה (צ"ב ע"ד):
קאמר טעמא דלא מלח הקצ"ה את
הצבאות כדרך שמלך הלוייתן משום
דכוורא מליחא מעלי צשרא מליחא
לא מעלי וא"כ האיך יהי כבישה
לינא"ר דנחש הוא ויש לומר דהכא
לא כבש את הילא"ר מת אלא כבשו
חי ולעת"ל ישמענו דמלינו צסוכה
(נ"ב) לעת"ל מציאו הקצ"ה
לינא"ר ושוחטו כו' לדיקים צוכין
ואומרים היאך יכולנו לכבש הר
צבוח כזה: ואיש כי יכה כו'.

תימא למאן דמוקי לה צצניו
מארמית אפי' אכל פניהם נמי פטור
דהא אינס בכלל כל נפש אדם
ויש לומר דעדיפא מייניה הק':

ובבניו מארמית. קשה לי א"כ מאי איריא צניו אפי' שאר עכו"ס
נמי וכדמקשינן צני גזלן מקצין וי"ל דאורחא דמילתא נקט
דכיון דצניו גורמין לו צושט טובא דכל מי שרואה אותם אומרים אלו
צניו של פלוני זה שצועל ארמית נחית לאוכלם יותר משאר עכו"ס:

כי האדם עץ השדה. קשה לר"י
דפ"ק דכריתות (ו) פטר סך
שמן המשחה למת ומשמע דהוב
טעמא משום דכתיב על צמר אדם
לא יסך וכיון דמית ליה מת מקרי
ולא אדם וכן קשה לקמן דאמרין
דאכל פניהם חייב מדרש שקול
נגד נפשו וכתיב ואיש כי יכה כל
נפש אדם מות יומת וק' הא אין מת
בכלל אדם מיהו מלינו למימר דקאי
הכא לטעמא דפטור משום שכל
שישו בסק ישנו בכל יוסך וכל שאינו
בסק אינו בכל יוסך ותיקן ר"י דכיון
דאמרין לקמן דראשו שקול נגד
נפשו כל שראשו עדיין קיים אכתי
נפשו צו ולא חשוב כמת ולכך
אמרין בעלמא *לדיקים צמיתתן
נקראים חיים דכיון דאין צמרם
מתעפשים צקבר ועדיין ראשם קיים
חשובים כעוד בחיים ורשב"א פ' הא
דלקמן דמריבויא דכל נפש נפקא
דאם אינו ענין לחי שכבר אמור
תנינו ענין למת והא דהכא פ' צמר
ר"ת דיש חילוק בין אדם להאדם
דהאדם מין האדם משמע ומת בכלל
ועוד אמר ר"י דשמואל ור' יוחנן
ס"ל כמאן דמוקי מתני' בגזלן
מקצין ואיירי מתני' אף בישראל
דלמאן דמוקי מתני' צצניו מארמית
הא אמרין לעיל דאומעט עכו"ס
מכלל אדם ולכך מ"ד איתא
צירושלמי פ"ו דזרכות דמצרכין
המוציא לחם מן הכרם דעכו"ס
איכרי לחם דכ' צמר חמורים צמרם
(יחזקאל כ"ג) וק' ויקח ישי חמור
לחם (ש"א ט"ז):

הכובש את יצרו. תימא דצריש
פרק הספינה (צ"ב ע"ד):
קאמר טעמא דלא מלח הקצ"ה את
הצבאות כדרך שמלך הלוייתן משום
דכוורא מליחא מעלי צשרא מליחא
לא מעלי וא"כ האיך יהי כבישה
לינא"ר דנחש הוא ויש לומר דהכא
לא כבש את הילא"ר מת אלא כבשו
חי ולעת"ל ישמענו דמלינו צסוכה
(נ"ב) לעת"ל מציאו הקצ"ה
לינא"ר ושוחטו כו' לדיקים צוכין
ואומרים היאך יכולנו לכבש הר
צבוח כזה: ואיש כי יכה כו'.

וממאן גזלן. דמתני' הגזול קטני: חייב לשלם מה שנהנית.
ליורשיו ודמי כולו לא מחייב שאין המת נחסר צהאי אכילה כלום
שאין גופו עומד אלא לתולעים אבל מה שנהנית חייב לשלם ולא יצא
דמ"ד *זה נכנה וזה לא חסר חייב: דעכו"ם אינם קרויין אדם.
תורה אור ואינס בכלל אדרש את נפש האדם:

וממאן גזלן גזלן מקברן אי הכי מאי איריא בניו
אפי' איש אחר נמי אי באיש אחר חייב לשלם מה
שנהנית דת"ר *אם נהנית משלם מה שנהנית
כיצד *אכל קב או קביים אין אומרים תשלם
דמיהם אלא אומרים כמה רוצה לאכול אדם דבר
הראוי לו אע"פ שאינו רגיל איכא דאמרי אפי'
קטלם נמי ובבניו מארמית דעכו"ם אינם קרויין
אדם כדתניא *רשב"י אומר "קבריהן של עכו"ם
אין מטמאין שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם
אתם אתם קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם
וממאן גזלן גזלן מאמן ובפחות מבן ז' עסקינן
דבצוותא דאמיה ניהא ליה *דאמר רב אסי *קמן
בן שש יוצא בעירב אמו אי בגזלן מאמן אמאי
פטור והא תנן *למי משלם למי שהפקדון אצלו
אמרי כיון דעכו"ם היא פטור מלשלם *דתנן *שור
של ישראל שנחל לשור של עכו"ם פטור וקוראין
לבנים פקדון אין כדאמר ר' ספרא *בנים הרי הם
כפקדון אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לר'
ספרא קרא וזה פקד את שרה כאשר אמר ותהר
ותלד שרה לאברהם בן מתניתא דתניא אמר ר'
שמעון בן ילקוטי *מעשה היה בר"מ שמתו ב' בניו
מה עשתה אמן הניחה שניהם על המטה
ופירשה סדין עליהם כשבא ר"מ מביתה"מ
אמרה לו רבי שאלה יש לי לשאול אמר לה אמרי
שאלתיך אמרה לו רבי קודם היום בא אחד ונתן
לי פקדון ועכשיו בא ליטול אחזר לו או לא אמר
לה בתי מי שיש בידו פקדון אינו צריך

להחזיר לרבו מה עשתה תפשה אותו בידו והעלוהו לחדר והקריבה אותו למטה
נמלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתים מונחים על המטה התחיל בוכה באותו
שעה אמרה לו רבי לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר פקדון לרבו *ת"ר כל מה
שאדם רוצה לעשות לבניו עושה משל לבשר הבא מבית המבח רצה לאכול במלח
אוכלו צלי אוכלו מבושל אוכלו שלוק אוכלו וכן דג הבא מבית הצייד ההוא דאתא
לקמיה דרבי אמר לו רבי ערכתי לו שלחן ואכלי אמר לו בני התורה היתירך ואני
מה אעשה לך ההוא דאתא לקמיה דרב אמר לו רבי ערכתי לו שלחן ואכלי אמר
מאי שנא מן ביניתא אמר ר' יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק אמר ר' יוחנן בשר
אדם מברכין עליו בורא מיני העץ אמר רבא מ"ט כדכתיב *כי האדם עץ השדה
לאחריו מאי מברך אמר ר' חנא בנדתאה *ברוך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך
ניהלך ולא יהבך לעפרא: והניח את פניהם פטור מלשלם: טעמא דהניח את פניהם
הא לאו הכי חייב עליהם מנה"מ דאמר קרא *כי תשא את ראש בני ישראל
לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו מלמד שראשו של אדם שקול כנגד נפשו וכתיב
*ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת וכי מנין לאכילה שהוא כהכאה דתנן *איזהו
גבור הכובש את יצרו שנא *טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלובד עיר מתקיף
לה ר' פפא כי אכל פניהם נמי פטור דהא קי"ל קלב"מ אלא אמר רבא הא
קמ"ל דיכול לעשות כן לכתחלה ומאי פטור פטור ומותר דאמר שמואל *כל

צ"ק ב:

צ"ק ב:

יבמות סא.
צ"מ קיד:

עירובין פב.
כתובות סה:

צ"מ לג:

צ"ק יג: לג:

יבמות יב:

יל"ש משלי לא

נדרים כ:

דברים כ

זרכות נג:

שמות כ

ויקרא כד

משלי טז

שבת קז.

הגוזל ואוכל פרק עשירי נבי ריבעא בבא קמא

קיא.:

שייך לעמוד
הקודם

כל פטורי דשבת. לקמן מק' הגמ' אמאי נקט שבת הא אשאר ד' דברים נמי פטור: **הכי קאמר נזק.** אבל שאר ד' דברים לא נקט דלא שייכי במת: **דאמר אביי.** צפרק החובל (צ"ק פו.) גבי מי שהכח על ידו וסופו לחזור דנותנין לו שבת גדולה דמי ידו וחייו נזק ושבת קטנה שמין אותו כאילו הוא תורה אור

***פטור ומותר.** וצנינו מעכו"ס אע"פ שאינם קרויין אדם אע"פ אסור לכת' לאכל פניהם מפני מראת עין דמאן דחזי סבר דאכל פני ישראל: **ובבשר ע"ה.** למאן דמוקי לה לעיל צנינו מארמית ז"ל דעס הארץ חמור יותר מעכו"ס דמיעוט דכל שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק אינו אלא בע"ה שיכול לעסוק ואינו עוסק אבל עכו"ס שאם עסק בתורה חייב מיתה* לא נתמעט:

אוכלין בניהם ולא נבכה. אע"ג דאמרינן לעיל מאי

פטור פטור ומותר מ"מ אינו מדרכ המוסר לאכול צניו כשהם קטנים ביותר כדאמרינן צפרק נערה (ג.) ח"ל רב לר' שמואל בר שילת צניו מצד שית לא תאכל בר שית תאכל וספי ליה כחורא ולכן אמרו לר"ע העם אשר נאמר צם רחמנים כו' דמן הדיו שרי אלא שהמרחם עליו לא יאכלו כדאמרינן שם (מ"ט:) דמכריזין אמאן דאכל את צניו ואת צנותיו כשהם קטנים דעורצא שכוה האכזרי שצעופות לא אכל צניו והכוה גצרא אכל צניו וכע"ז מצינו צפ"ט דחולין (קכ"ג:) אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומה טעם אמרו טמא גזירא שמה יעשה אדם עורות אציו ואמו שטיחין וכן תנן צפ"ד ידידים דעלמות אדם טמא שלא יעשה אדם עלמות אציו ואמו תרודות ואע"ג דמן הדיו מותר לעשות אציו ואמו לשטיחין ותרודות אעפ"כ גזרו עומאח על דרך המוסר וכו"ג הא דכחא:

הדרן עלך הגוזל ואוכל
וסליקא לה מסכת בבא
מעשה

פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת **הדא הא מאי איריא שבת אפי' שאר ד' דברים** **נמי פטור הכי קאמר נזק וקוראין לנזק שבת אין** **כדאביי דאמר *נותן לו שבת גדולה ושבת קמנה** **אמר ר"נ אמר רבה בר אבוא מתני' דלא כראב"ע** **דתניא ראב"ע אומר *יכול יקח אדם מן השוק** **ויאכל ת"ל וזבחת מבקרך ומצאנך רבא אמר אפי'** **תימא ראב"ע כי תניא ההיא בלוקח מן השוק** **ובבשר ע"ה אבל בבשר ת"ח מותר דתניא *רבי** **אומר ע"ה אסור לאכול בשרו שנא' זאת תורת** **הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול** **בשרו כבהמה ועוף וכל שאינו עוסק בתורה אסור** **לאכול בשרו כבהמה ועוף והאמר רבי שמואל בר** **נחמני אמר רבי יוחנן ע"ה מותר לקרעו כדג מאי** **לאו מה דג מותר באכילה אף ע"ה מותר באכילה**

לא מה דג לא טעון שחיטה אף ע"ה לא טעון שחיטה דאתמר עלה רבי שמואל בר יצחק אומר ומגבו רב פפא רמי כתיב אל תתן את פיך לחמיה את בשרך וכתוב ומבשרך לא תתעלם לא קשיא כאן בבניו ע"ה כאן בבניו ת"ח: ת"ר *וכבר היה ר' גמליאל ור"א בן עזריה ור' יהושע ור' עקיבא מהלכין בדרך באמריקא וראו משפחה אחת ענייה שלא היה להם מעות לעצרנא של יום הודיה ושחמו בניהם הקטן במקומה ואכלו והתחילו בוכין ור"ע *מצחק א"ל מפני מה אתה מצחק א"ל ואתם מפני מה אתם בוכין א"ל העם אשר נאמר במ *רחמנים ביישנין וגומלי חסדים אוכלין בניהם ולא נבכה א"ל לכך אני מצחק משום דבנבואתו של משה כתיב ואכלת פרי בטנך בשר בניך ובנותיך ובנבואתו של זכריה כתיב ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים עד שלא נתקיימה נבואתו של משה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיים נבואתו של משה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו:

הדרן עלך הגוזל ואוכל וסליקא לה מסכת בבא מעשה

סנהדרין נט:

צ"ק פ"ו.

חולין פד.

פסחים מט:

קבלת
ה
ישעיה
נח[צילקוט איתא
משחק וכן צע"ז]דברים
כח

מכות כד:

יבמות עט.

זכריה
ח

מזרת משה
יורה מלאה
הל' אכילה גסה

הוצאת
האחים באסו

בית ירבעם

יורה מלאה סימן קצה

בית חוני

(א) מ"ש חוץ מפירות גינזור. הוא בצרכות פרק כ"ד (מ"ד). אמר רבנ"ח כי הוה אזלינן צתריה דר' יוחנן למיכל פירות גינזור כי הוין צי מאה מנקטין ליה לכל חד וחד עשרה עשרה וכי הוין צי עשרה מנקטין ליה כל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו לא הוה מחזיק לכו ננא צר

תלתא סאוי ואכיל לכו לכולהו ומשתבע דלא טעים זיונא זיונא ס"ד אלא חימא מזונא רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודא מאפותיה ורבי אחי ורבי אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו רש"ל הוה אכיל עד דמריד ואמר לכו ר' יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה צלופי צתריה ומייתי ליה לביתיה ע"כ. [בדק הבמה] ואיתא להך מימרא בספר תלמוד בבלי בלשון הקודש וז"ל אמר רבנ"ח כי היינו הולכים אחר ר' יוחנן לאכול פירות גינזור כי היינו כת של מאה בנ"א היינו נוטלים בשבילו כל איש ואיש עשרה עשרה וכי היינו כת של עשרה בנ"א היינו נוטלים בשבילו כל איש ואיש

מאה מאה וכל מאה מהם לא היה סל בת שלשה סאה יכול להחזיקם ואכל [ר"י] לכולם ונשבע שלא טעם מזונות מזונות אתה חושב אלא תאמר שובע רבי אבהו היה אוכל עד שנסתלק לו זבוב ממצחו ורבי אחי ורבי אסי היו אוכלים עד שנשר שערם רשב"ל היה אוכל עד שנטרף דעתו וז"ל ר' יוחנן לבני בית הנשיא והיה רבי יהודה נשיאה משלח לו חיל אחריו ומביאים אותו לביתו [עד כאן]. וכתב שם רבינו יונה מדאשכחן שהאוכל פירות גינזור אינו טועם את השוע מוכח דלא שייך זהו אכילה גסה דלא מיקרי אכילה גסה אלא האוכל יותר מן האכילה שבני אדם עשויים ורגילים זה ואכילה דהכא האדם שפיר עשוי זה דאדם עשוי שלא להשבע את עלמו (צ"צ קט"ה). ע"כ לית זהו אכילה גסה עכ"ל וכ"ה

ברש"א וצאשר"י ומ"ש וכתבו הגאונים דמקרי אכילה גסה וכו'. השיעור הזה העתיקו המרדכי מספר צר על גבי גחלים וכתב שם דילפינן אותו מדכתיב (צמדצ"י) (א) עד אשר ילא מאפכם והיה לכם לזרח:

(ב) וחייב ליטפל בו ל' יום באכילה דקה וכו'. משנה בצרכות (כ"ו): עד כמה חייב האדם ליעפל בצכור צדקה שלשים יום וצגסה חמשים יום ופרש"י הקלטה הצצר על צטנו נקרא צכור מפני שדומה לאשה מעוצרת וצגמ' שם מנה"מ אמר ר' כהנא דאמר קרא צכור צניך תתן לי וכו' ואימא שיתין יומין לא מסרך הכתוב אלא לחכמים ופרש"י שהתורה הניחו לחכמים לקצוע השיעור הראוי למנוע ממנו האכילה והם קצוהו ע"פ דעתם: ומ"ש עיקר המצוה היא על האב. וכדכתיב צכור צניך תתן לי:

(ג) וחייב ליטפל בו ל' יום בדקה וכו'. הוא בצרכות (כ"ו): עד כמה חייב האדם ליעפל בצכור צדקה ל' יום וצגסה ל' יום וצגמ' שם מנה"מ אמר ר' כהנא דאמר קרא צכור צניך תתן לי ומקשינן ואימא שיתין יום ומסיק לא מסרך הכתוב אלא לחכמים. וכתבו התוס' ז"ל ה"ר עזרא הנציא יחיב

טעמא לשיעורים הללו דאכילה דקה למדין מיתושו של טיטוס הרשע (גיטין נ"ו): דאשתיק מקול נפחא תלתין יום מכאן ואילך כיון דדש דש וחזר לאכילה מוחו. ומשם יש ללמוד שא"א למנוע האכילה יותר מל' יום ואע"ג דאין למדין למיד מן הלמ"ד צפרק אחיזה מקומן (מ"ט): היינו דוקא צדקשים כדאיתא שם. וצאכילה גסה מטפלין צו יותר משום שהאדם צא לידי לכך ע"י חולי עינים כדאשכחן צגמ' צכורות דמונה שם (מ"ד). עיני גדולות משל עגל צין המומין הנמלאים צאדם ומי שרגיל צאכילה גסה סימן הוא שעיניו

גדולות מצטנו לכן תאצ לאכול כ"כ וא"כ כ"ש שהם גדולות משל עגל. וכיון דקיימינן צאדם חולה אפשר למנוע מן האכילה לעולם שהחולה מואם צאכילה כמאמר הכתוב כל אוכל תחאצ נפשם וגו' (תהלים ק"ז) אצל צמניעת נז"ן יום סגי כדאמרינן צפרק הנודר מן הירק (נדרים נ"ד): נוגא סמא לעינים ע"כ לשון התוס' ולפי דצריהם גס צאכילה דקה אם ניכר שצא לידי כך ע"י חולי עינים מטפלים צו חמשים יום וכן פסק המרדכי צתינוק שדרכו לצעוק מור מור דחייב ליעפל צו חמשים יום אף צאכילה דקה:

גדולות מצטנו לכן תאצ לאכול כ"כ וא"כ כ"ש שהם גדולות משל עגל. וכיון דקיימינן צאדם חולה אפשר למנוע מן האכילה לעולם שהחולה מואם צאכילה כמאמר הכתוב כל אוכל תחאצ נפשם וגו' (תהלים ק"ז) אצל צמניעת נז"ן יום סגי כדאמרינן צפרק הנודר מן הירק (נדרים נ"ד): נוגא סמא לעינים ע"כ לשון התוס' ולפי דצריהם גס צאכילה דקה אם ניכר שצא לידי כך ע"י חולי עינים מטפלים צו חמשים יום וכן פסק המרדכי צתינוק שדרכו לצעוק מור מור דחייב ליעפל צו חמשים יום אף צאכילה דקה:

גדולות מצטנו לכן תאצ לאכול כ"כ וא"כ כ"ש שהם גדולות משל עגל. וכיון דקיימינן צאדם חולה אפשר למנוע מן האכילה לעולם שהחולה מואם צאכילה כמאמר הכתוב כל אוכל תחאצ נפשם וגו' (תהלים ק"ז) אצל צמניעת נז"ן יום סגי כדאמרינן צפרק הנודר מן הירק (נדרים נ"ד): נוגא סמא לעינים ע"כ לשון התוס' ולפי דצריהם גס צאכילה דקה אם ניכר שצא לידי כך ע"י חולי עינים מטפלים צו חמשים יום וכן פסק המרדכי צתינוק שדרכו לצעוק מור מור דחייב ליעפל צו חמשים יום אף צאכילה דקה:

צדוקים

(א) חוץ מפירות גינזור. ע' צצית ירבעם שהציא עוצדא דר"י צפרק כ"ד (מ"ד). ויש להק' על כך מימרא דהאידך אכל ר"י להנך פירי שהרי פירות דקל היו ופירות דקל הם דצר שלא צא לעולם כדאמרינן צאחיזה נשך (ס"ו): ואידך אפשר לאכול דצשלצ"ל. ונראה ליישב דמאי דאמרינן דפירות דקל הויין דצשלצ"ל היינו דוקא כשהם צתוק קליפותיהם שלא ראה איש את הפירות דאינם צאים לעולם אלא כשבני אדם רואים אותם, אצל כ"ז דלא שלט צהם עין עדיין אינם מתגשמים ואינם צאים לעוה"ז. וכן אשכחן

של פינקאי וימלא כריסו מקדשי שמים אמרו על יוחנן צן נדצאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גזלות צקינות סעודה אמרו כל ימיו לא היה נותר צעזרה: וחייב ליטפל בו וכו'. משנה בצרכות רפ"ד (כ"ו): עיקר המצוה היא על האב. דילפינן לה מקרא דכתיב צכור צניך תתן לי ופרש"י שהקלטה הצצר על צטנו נקרא צכור מפני שדומה לאשה מעוצרת ע"כ וכוונת הגמ' דמדכתיב תתן לי לפיכך שימעת אכילתו כדאשכחן בצרכות (י"ז) דאמר ר' ששת כשיש צתענית שיהא חלצו ודמו שנתמעט כאילו הקריבם לפני ה' ע"ג המזבח:

פרושים

(א) מפירות גינזור. הם פירות הגדלים על ים כינרת שצארץ ישראל: ומקרי כל שמתחיל המאכל לצאת מאפו. ר"ל שיוא ע"י ריבוי האכילה אצל אם עלה מאכלו לאפו על ידי לחוק צעלמא אין זה צכלל אכילה גסה ופשוט: (ב) עד שבא לחיות מסורבל בבשר. פ' מלוצש צצצר וצארלוטיו קורין אותו 'ציר צעלי' כלשון הגמ' צמגילה (י"א). ומסורבלין צצר כדוב: חייב ללמדו להשקיט אכילתו. מיירי דוקא כשרגיל כן צצצר תאור דאילו צצצר קדשים מנהג חסידות הוא כדאיתא צשילי כריתות (כ"ח). ת"ר ד' לווחות לווחה עזרה וכו' לווחה שניה פתחו שערים ויכנס יוחנן צן נדצאי תלמידו של פינקאי וימלא כריסו מקדשי שמים אמרו על יוחנן צן נדצאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גזלות צקינות סעודה אמרו כל ימיו לא היה נותר צעזרה: וחייב ליטפל בו וכו'. משנה בצרכות רפ"ד (כ"ו): עיקר המצוה היא על האב. דילפינן לה מקרא דכתיב צכור צניך תתן לי ופרש"י שהקלטה הצצר על צטנו נקרא צכור מפני שדומה לאשה מעוצרת ע"כ וכוונת הגמ' דמדכתיב תתן לי לפיכך שימעת אכילתו כדאשכחן בצרכות (י"ז) דאמר ר' ששת כשיש צתענית שיהא חלצו ודמו שנתמעט כאילו הקריבם לפני ה' ע"ג המזבח:

(ג) ובכ"מ אין מאכילים אותם אכילה גסה. כתב הרי"ף ז"ל לא אמרן אלא צבית אבל צדקה מותר להאכילם כל דבר וכ"כ הרמב"ם ז"ל. ביאור טעם זה דמקור הכ איסור הוא חששא משום סעודת עכו"ם כמ"ש הרמב"ן ז"ל בחידושו והביאו הב"י וע"כ אין האיסור אלא בהאכלת צדק צדקות עכו"ם כתיב ואכלת מזבח דהיינו צדק דוקא ומשום"כ אינו שייך אלא צבית אבל צדקה אין לחוש שיצא הישראל לאכול עמו צדק דצדקה טריפה (שמות כ"ב) וכולי עלמא צדיקים צדק דינא ונמנעים מלאכול צדק צדקה וכ"ש כשאוכלו

עם עכו"ם. וגם רבינו ס"ל הכי ואין להצדק ראייה מסתמית לשונו דמשמע אין מאכילים ואפי' צדקה וכמו שראיתי מי שכתב כן ורצה לפרש הטעם שיצא אסור להאכילו צדק צדקה משום דחייב לתתו לכלב כדכתיב צדיק דקרא וצדק צדקה טריפה וכו' לכלב תשליכון אותו. אבל זה אינו כוונת רבינו שהרי הוא סתם דבריו גם למעלה במ"ש מקום שנהגו להאכיל את העכו"ם אכילה דקה מאכילים ומשמע אפי' צדקה ואמאי הא חייב להשליכו לכלב אלא ודאי מותר להאכילם צדקה אכילה דקה וא"כ ה"ה בגסה. ומקרא דלכלב תשליכון אותו אין קושיא כלל דגם עכו"ם מיקרי כלב כדאמרין בגדרים (כ"ד). לאו כלבא אלא דאיתבנינא מינק ולא מיתבנינא מינאי אלמא מי שנהגה מחזירו ואינו מהניחו מיקרי כלב ועכו"ם אינם מהנים חזיריהם כדאמרין בגיטין (כ"ג). עכו"ם אדעתא דנפשיה קעציד נמלא דגם הם בכלל כלב ושפיר מקיים זהו לכלב תשליכון אותו הלכך מותר להאכילם צדקה אפי' אכילה גסה ודברי הרב בית ירבעם זה אינם מוציאים:

דס"ל בהרמב"ן שלא חילק בין מקום נעשה למקום פרהסיא וכתב דכל מקום דאין מאכילים אותם אכילה גסה ומשמע אפי' צדקה ולא כמ"ש לשיטת התוס' דאין האיסור רק בצנעה אבל רב אלפס כתב ז"ל ולא אמרן אלא צבית אבל צדקה מותר להאכילם כל דבר והעתיקו הרמב"ם בחידורו ומשמע דס"ל להני רבנותא כטעמם של התוס' ומ"ש אעפ"כ בשר הסוס מותר להאכילם אכילה גסה. הוא צממנה שם צדק צדקה מותר בה"מ אמר ר' יוחנן הלכה כצ"ב:

(ג) ובכ"מ אין מאכילים אותם אכילה גסה. משנה היא צ"ע פרק לפני חידושי וצגמ' מאי טעמא אמר ר' עגלון עכו"ם חסודים על הקיאה ופירש רש"י שהוא מנהג הרומיים בצעודתם לאכול עד שתמלא כריסם ואח"כ פונים לחדר המיוחד לכך ומקיאים את מאכלם שם וחוזרים לאכילתם עכ"ל ור"ל שחוזרים לאכול את קיאתם.

וכתבו התוס' וז"ל תימא לר"י וכי מה אכפית לן אם יקאנו ונראה לר' פטר צד יוסף דחיישינן שמא יצא ישראל לאכול קיאתו עמו והוא אסור צדיקים כדעתן בצבורות (ה). כל היוצא מן הטמא טמא. והרמב"ן

חלק עליהם וז"ל אבל טעמא של התוס' אינו אלא צורכתא דמי גרע מן הכלב דדרכו לחזור על קיאתו (יומא נ"ג:) ואפי"ה כתיב לכלב תשליכון אותו (שמות כ"ב) ואין חוששין שיצא לאכול קיאתו עמו אלא ודאי דלא חשידי ישראל לאכול דבר משוקץ אבל עיקר הדבר דחיישינן שיצא הישראל להצדק עוד מאכלים משלו ולאכלם אלא העכו"ם צדקה שהוא אוכל קיאתו ואף זה אסור הוא דצדקה שנקנס המאכל למעי העכו"ם זוכה העכו"ם צדק וכשמוקיא הרי הוא צדק קיאתו וכשחזר ואוכלו הרי הוא אוכל משלו והוי סעודת עכו"ם ואסור לאכול צדק דתנינא לעיל (ת). רבי ישמעאל אומר ישראל שצחו"ל עובדי ע"ז צטברה הם כילד עכו"ם שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שצעירו אע"פ שאוכלין משלהן ושותין משלהן ושמש שלהן עומד בפניהם מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחיה ממים שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחיה (שמות ל"ד) עכ"ל. ונראה צעני ליישב קושייתו דכלב דרכו לעשות נכרי צדקה ולא חיישינן שיצא צעניו לאכול עם כלבו צדקה שמתצייש מפני עובדים ושצדק אלא עכו"ם אינם נוהגים כן אלא בצנעה ושם יש לחוש שיצא הישראל לאכול קיאתו עמו. ומדברי רבינו משמע דס"ל בהרמב"ן שלא חילק בין מקום נעשה למקום פרהסיא וכתב דכל מקום דאין מאכילים אותם אכילה גסה ומשמע אפי' צדקה ולא כמ"ש לשיטת התוס' דאין האיסור רק בצנעה אבל רב אלפס כתב ז"ל ולא אמרן אלא צבית אבל צדקה מותר להאכילם כל דבר והעתיקו הרמב"ם בחידורו ומשמע דס"ל להני רבנותא כטעמם של התוס' ומ"ש אעפ"כ בשר הסוס מותר להאכילם אכילה גסה. הוא צממנה שם צדק צדקה מותר בה"מ אמר ר' יוחנן הלכה כצ"ב:

פרושים

(ג) מקום שנחנו שלא להאכיל אין מאכילים. פרש"י טעם משום צדק אוכלים כדאשכחן צמ"ס תענית (כ): דמאכל אדם אין מאכילים לצממה והם החמירו אף לעכו"ם: אין מאכילין אותם אכילה גסה. הטעם משום מנהג הרומיים בצעודתם שמקיאים מאכלם וחוזרים לאכול ורק צדיקים גסה מנהגם כן דאין טורח הקיאה כדאי להם אלא"כ יעלה קיאה רבה: ואעפ"כ בשר הסוס מותר להאכילם אכילה גסה. וה"ה שאר הצממה טמאה. והנה טעמו של דין זה לריק ביאור וצממנה להתוס' דשיטתם צדק דאין מאכילים הוא גזירה שמא יצא הישראל לאכול קיאת העכו"ם עמו אתי שפיר דסוס שהוא צממה טמאה לא חיישינן שיצא הישראל לאכול ממנו דכ"ע ידעי שהיא אסורה צדיקים. אבל בהרמב"ן דחיישינן שיאכל מאכלים אחרים משלו עם העכו"ם קשה דמה חילוק יש בין סוס לשאר דברים וז"ל דצדק צממה טמאה שאני שלאחר ציטולו אין ישראלים יכולים לעמוד בפני ריחה והם צדיקים מן העכו"ם כשאוכלים אותו על כן צדקה אין לחוש שיצא הישראל לאכול עמו בצעודתו:

צדוקים

בהמפקיד (מ"ב). א"ר ינחם אין הצרכה מלוייה אלא צדק צדק הסמוי מן העין פ' דכיון שהוא סמוי מן העין עדיין לא נצרכה ויותר שייך צדקה וכן הכא מהאי טעמא הוי דצטלז"ל. אבל לאחר שנקלף הקליפה וראוהו צנ"א ודאי שצדק לעולם וצדקה שעתא אכל ר"י את הפירות. ועפ"ז יש לישב ג"כ הטעם שמיחו חכמים צד"מ על שלמד תורה מאלוהים צדק אצויה אחר שיצא לתרבות רעה כדאיתא בחגיגה (דף ט"ו:) דהנה אמרינן התם ור"מ היכי גמר תורה מפומיה דאחר וכו' ר"מ רימון מלא תוכו אכל קליפתו זרק ע"כ. וחזינן מזה שהיה תורת אחר מכוסה בקליפה וא"כ י"ל דס"ל לחכמים דהיה אסור ללמוד ממנו משום שהיה תורתו תורה שלב"ל ורק נשאר הקליפה שלו וזה צדקה אסור ללמוד. אבל ר"מ לשיטתו דקסדר אדם מקנה דבר שלב"ל וע"כ ס"ל דתורה אחר נחשב למידי ולהכי למד ממנו. עוד מלאנו פתח ע"פ דברינו לצדק שאלה ענומה שנחצו צדק קדמונים והכי הוא שאלתם עין הנופל צדק ואין אדם שם צמקום ההוא מהו שישמיע את הקול וסלקו צדקה ותיקו אבל לדברינו הלא הוא מצויר דכיון דליכא אדם שם לראות את העין הוי העין דצטלז"ל וא"א שישמיע קול צנפילתו.

הנה נסתלקה שאלה. נחצרה ספיקא. צדק שצטעיים. הודאה לצדק שמים. המאיר לנו עינים. ללול צדקירי מים. ולהוציא חרס צידים. לשוקלו צדק המאזנים. ולהוציא משפטו כלהריים. צד דברים יגעים לסיים:

בית ירבעם

יורה מלאה סימן קצה

בית חוני

(ד) כתבו מקצת מפרשים דמצותו באכילה ושתיה נסתה. הוא דעת הראב"ד ובעל העיטור ושתיה גסה הכל מודים דחייב והוא מימרא דרבא במגילה (ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי צפוריא עד דלא ידע צין ארור המן לצרוך מרדכי ופ' הרשב"א וכ"כ הרשב"א והר"ן שם דאז פטור משום שאין יכול לקיים המלוא שאינו יודע

להבחין צין היין למי בצורסקי ולא ידע מה לשתות אבל בלא"ה לעולם חייב לשתות עוד הרי שחייב בשתייה גסה. והני רבונתא דס"ל דגם אכילה חייב בגסה הוא משום דס"ל דאכילה נמי נכללה במלות בסומי ומקורס ממה דאמרין בגמ' שם אמר אביי כי נפק מצי מר הוה שבעא כי מטאי להם קריבו לי שיתין נעי דשיתין

מיני קדירה ואכלי צבו שיתין פלוגי וכו' ובעאי למיכס נעא אצתרה אמר אביי היינו דאמר איניש כפין עניא ולא ידע א"נ רוחא לבסימא שכיח ע"כ. [בדק הבמה] ואיתא להך מימרא בספר תלמוד בבלי בלשון הקודש וז"ל אמר אביי כי יצאתי מבית הרב הייתי שבע כי באתי שמה הקריבו לי ששים קערות של ששים מיני קדירה ואכלתי מהם ששים חתיכות וכו' והייתי חפץ לאכול את הקערה אחריה אמר אביי היינו מה שאומרים בני אדם העני רעב ואינו מכיר בה א"נ ריווח מצוי לבוסם [עד כאן]. ומאי דמסיק רוחא לבסימא שכיח פירשוהו הכן מפרשים דאגב חציבות מלות בסומי שכיח הוא למלא רוחא בתוך המעיים לקיים מלואו זו אף במדה גסה יותר מכדי רגילו וכמה שמצינו בקריאת המגילה (ר"ה כ"א.) דלא אמרינן ציה תרי קולי לא משתמעי אגב חציבותיה היתירה

ומשום"ה עלה ציד אביי לאכול כל כך דרך מעשה דאביי אירע ציום הפורים דאביי הלך לשם להביא משלוח מנות כדאיתא שם בגמ'. ומזה הוכיחו דאכילת סעודת פורים הוא חלק ממלות בסומי שהרי אביי קרא לאכילתו בסומא וע"כ חייב באכילה גסה דכבר נחצה דמלות בסומי רריך לקיימו צמדה גסה: ומ"ש אב"ש רבינו יהוסף הלוי והרמב"ן חלקו על דעה זו. נראה לדעתם דמסקנת הגמ' ל"ג רוחא לבסימא שכיח אלא ה"ג רוחא לבסימא שזיק וכן פירשו דאביי שזק לעצמו רוחא בתוך צני מעיו לקיים מלות בסומי שהוא בשתייה גסה וע"כ צימים הקודמים מיעט את איכילתו כדי שיוכל לשתות הרבה צפורים ולפיכך היה יכול ג"כ לאכול הרבה בסעודת פורים אבל לא לאכול אכילה גסה כדכתיב (כ"ה) וכו'.

פרושים

(ד) באכילה ושתיה נסתה. כ"ע מודו בשתייה גסה דחייב מדאמרין במגילה (ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי צפוריא עד דלא ידע וכו' היינו שאינו יודע להבחין צין המשקין אבל כל זמן שידוע חייב לשתות יותר ונחלקו באכילה גסה שהסוברים דחייב ס"ל דגם אכילה נכלל דצין זה והסוברים שפטור ס"ל דרבא איירי דוקא בשתייה ולא באכילה כ"כ הרב בית ירבעם וע' צדוקים: שלא יפסוק האכילה אם יצטרך למעיו. שמה לא ישתאר מקום פנוי על השלחן להניח התצילוס כדכתיב (ישעיה כ"ח) וגם אלה ציין שגו ובשכר תעו כו' כי כל שלחות מלאו קיא נואה צלי מקום:

ג"כ לא אשכחן שאכילתו היה בכלל מלות בסומי וא"כ אין לפסוק דחייב באכילה גסה כנ"ל:

(ד) אבל הר"י אבן מינש והרמב"ן חלקו על דעה זו. צבית ירבעם הביא הסוגיא דמגילה וכתב עליו ז"ל נראה דמסקנת הגמ' ל"ג רוחא לבסימא שכיח אלא ה"ג רוחא לבסימא שזיק וה"פ דאביי שזק לעצמו רוחא בתוך צני מעיו וכו' וע"כ צימים הקודמים מיעט איכילתו וכו' עכ"ל ואינו נכון דאביי כבר היה שזק כדקאמר

בתחלת דבריו כי נפק מצי מר הוה שבעא כי מטאי להם קריבו לי שיתין נעי דשיתין נמי נכללה במלות בסומי ומקורס ממה דאמרין בגמ' שם אמר אביי כי נפק מצי מר הוה שבעא כי מטאי להם קריבו לי שיתין נעי דשיתין

(ד) סעודת פורים כתבו מקצת מפרשים דמצותו באכילה ושתיה נסתה שיהא עד שא"א לו באכילה עוד והורו הני רבונתא דראוי להניח אשפתו סמוך לשולחנו שלא יפסיק האכילה אם יצטרך למעיו. אבל רבינו יהוסף הלוי והרמב"ן חלקו על דעה זו וכתבו דאין חובב אלא בשתייה גסה אבל אכילה רצה יאכל רצה לא יאכל והסכים א"א הרא"ש ז"ל לדעתם:

אפי' מאה תופסין צה וכו' אמר ליה ר' מרשיא צריה דרז אמי לרז אמי אסברה לך טעמיה דר"י שו נפשיה כי שרגא דלצני דכל חד וחד רוחא לחצריה שזק. וכן הכא בהך ששים אכילות שאכל צפורים אבל הראשונה מעכשיו ולאחר ס' יום והשנית מעכשיו ולאחר נ"ט יום והג' מעכשיו ולאחר נ"ח יום וכן כולם ועי"ז שזק רוחא צבענו לקיים מלות בסומי שהוא בשתייה גסה אבל איכילתו לא היה בכלל מלות בסומי ולית לן מקור דמלות באכילה גסה. וכה"ג שכתבנו אשכחן נמי בהספיקה דאמרין שם (צ"ב פ"ה:) דמחו לה מאה עובלי צעובלא וחינו צע"כ כדצרינו דאל"ה האין אפשר להשים מאה אכילות בתוך אכילה אחת:

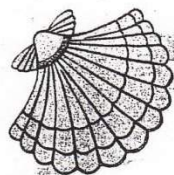
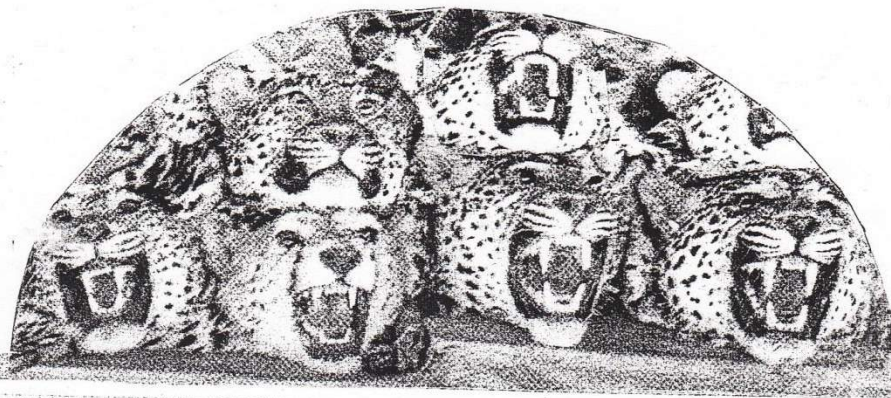
ומשום"ה עלה ציד אביי לאכול כל כך דרך מעשה דאביי אירע ציום הפורים דאביי הלך לשם להביא משלוח מנות כדאיתא שם בגמ'. ומזה הוכיחו דאכילת סעודת פורים הוא חלק ממלות בסומי שהרי אביי קרא לאכילתו בסומא וע"כ חייב באכילה גסה דכבר נחצה דמלות בסומי רריך לקיימו צמדה גסה: ומ"ש אב"ש רבינו יהוסף הלוי והרמב"ן חלקו על דעה זו. נראה לדעתם דמסקנת הגמ' ל"ג רוחא לבסימא שכיח אלא ה"ג רוחא לבסימא שזיק וכן פירשו דאביי שזק לעצמו רוחא בתוך צני מעיו לקיים מלות בסומי שהוא בשתייה גסה וע"כ צימים הקודמים מיעט את איכילתו כדי שיוכל לשתות הרבה צפורים ולפיכך היה יכול ג"כ לאכול הרבה בסעודת פורים אבל לא לאכול אכילה גסה כדכתיב (כ"ה) וכו'.

צדוקים

(ד) אבל הר"י אבן מינש והרמב"ן חלקו על דעה זו. ע' צבית ירבעם שהביא סוגית הגמ' בפרק מגילה נקראת ונראה לשנות את הגירסא וז"ל נראה לדעתם דמסקנת הגמ' ל"ג רוחא לבסימא שכיח אלא ה"ג רוחא לבסימא שזיק עכ"ד והוא דחוק לשנות את הגירסא כדאי ול"ג דשפיר יש לקיים גירסת הגמ' רוחא לבסימא שכיח ולא קאי אמלות בסומי דחג הפורים אלא אמאן דאיצטרי ונשתכר ופ' רוחא הוא כמ"ש רש"י בפרק יום טוב (צ"ה ע"ז.) ז"ל רוחא הלז למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרווחה ויאכל וישתה ואין נפשו קלה עליו עכ"ל. ור"ל שהמשתכר שכיח לו רוחא הלז לאכול יותר מדאי וכן אירע לאביי שנשתכר ואח"כ אכל הרבה. ולפי"ז

תושלב"ע*

*ר"ת תם ואחיו שא"י לשאול במלה עשו

להיים II

להיים

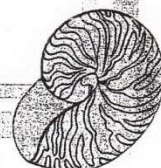
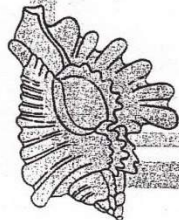
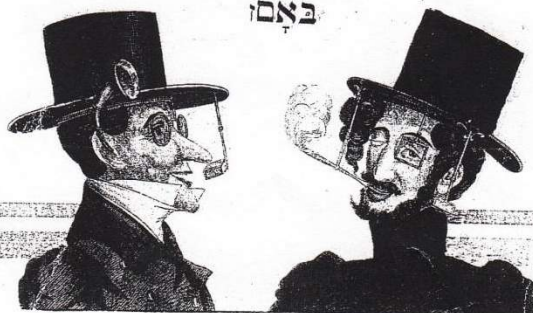

קונטרס הבל פיהם של תלמידי חכמים

מאת: בגמט' המן בן המדתא האגני
בענין ארבעה אבות

נדפס פה ישיבת בית משה ונתן
שנת פורים המן פורים לפ"ק
[לקיים מה שנאמר ימינא ושמאלא ובייניהו קלה]

הוצאות האחים
בא"ס

(נ) איתא במתני' תחלת ב"ק ארבעה אבות וידוע הק' הא לא היו אלא שלשה כדאמרינן בפיוט אחד מי יודע. ושמעתי מתרצים שהתנא היה שיכור מזהר' כוסות והחליף ארבע אמהות בשלשה אבות. אך לא נראה דהא אמרינן בב"ק (ו:) שהתנא נקט לישנא קלילא, וכתוב (ויקרא כ"ג י"ד) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וכו' עד הביאכם את קרבן אלוכם, ואיירי שם בקרבן עומר, וא"כ התנא דנקט קלילא ע"כ לא תנא שמעתיא בליל הסדר אלא לאחר הבאת קרבן העומר ביום ט"ז דניסן דאז מותר בקלי. [ואף דנקט הגמ' לשון קלילא, קלי וקלילא היינו הך, שכמו שאדם קורא למה שאוהב בלשון לך, כגון שקורא אדם לבתו קטנה ששמה תהלה, תהלה'לה. כך התנא דהיה אוהב קלי קרא לה קלילא.] ואין לומר דהיה אחר חורבן בהמ"ק דאז בטלה קרבן העומר וחדש מותר בכל ט"ז ואפי' בלילה, ותנא שמעתיא בסדר שני [וקודם תקנת ר' יוחנן בן זכאי (סוכה מא.)] דיום הנפ' כולו אסור] דהא איתא נמי שם דהתנא היה ירושלמי וא"כ לא היה לו סדר שני.

(ת) ואולי נשתכר בחתונה של בתולה (כמנהג הטוב שיש לנו עתה) דאמרינן בכתובות (טו:) שהיו מחלקים שם קליות. וע"ש ברש"י שפ' שהיו מחלקים הקליות לתינוקות ולפ"י ע"כ התנא שיכור היה דאל"כ למה נקט קליות דלא חזי אלא לתינוקות. וזהו ביאור דברי הגמ' ב"ק שם, דהגמ' הק' למה תני במתני' חב המזיק הו"ל למימר חייב המזיק ותיירץ דהתנא נקט לישנא קלילא פ' דשיכור היה. ולא רצה הגמ' למימר בהדיא על האי גברא רבה דשיכור היה

(א) אך אולי יש לקיים תריץ זו ממה דאמרינן בכתובות (דף קה:) כל המביא דורון לת"ח כאילו מקריב ביכורים, והביא הגמ' ראייה מדכתיב (מ"ב ד') ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלקים לחם ביכורים וכו' ע"ש. וראינו דאם נתן דורון לת"ח הוה כמביא קרבן העומר דנקרא נמי ביכורים [ע' רש"י ויקרא ב' י"ד] וע"י הנתינה ליד ת"ח מותר לאכול אף שהוא חדש וכסיפא דקרא שם, תן לעם ויאכלו. ונראה לבאר דין זה ממה דאמרינן תחלת הוראה (ברכות נה.) כל זמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו. ולכך הנותן דורון לשלחנו של ת"ח הוה כאילו הקריב קרבן ע"ג המזבח. ובעצם בכל אדם ראוי להיות כן רק דבכל אדם חיישין שמא חלל שלחנו בדברים בטלים וכדומה ואינה עתה כמזבח משא"כ בת"ח ליכא חשש זה. ואף אלישע (דהוא האיש האלוקים בפסוק דלעיל) בזמן בהמ"ק היה וא"כ למה היה שלחנו מכפר הרי היה שם מזבח במקדש ואדרבה הוה כמקריב בבמה, נראה דהיה הוראת שעה מפני הרעב להתיר להם הך חדש באכילה כיון שלא היה להם לחם אחר וכמו שהקריב אליהו בבמה על הר הכרמל מפני הוראת שעה, ובה נתיקמה מה ששאל אלישע ממנו [מ"ב פ"ב] לפי שנים ברוחו. וליכא למימר דכוונת הגמ'

ולכך רמזו לן ברמיזא בקליות. ובזה יתפרש נמי מה שהגיד לנו הגמ' שירושלמי היה דלכאו' מה אכפית לן בזה אבל עתה א"ש דמבואר בכתובות שם (יז:) דדוקא בארצות יהודה היו מחלקין קליות.

(נ) ואולי יש לפרש להפך דהפייטן דאחד מי יודע נשתכר (והוא חיבר פיוטו בליל הסדר) והחליף ארבעה אבות בשלש אמהות, דג' אמהות מפורשין הם בקרא, חוה דכתיב כי היא היתה אם כל חי, רבקה דכתיב אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו (ודברי רש"י בזה תמוהים), ויוכבד דכתיב ותקרא את אם הילד. אך יש קצת דוחק בכל זה. ועוד דאכתי צ"ע לפ"י מי הוא האב הרביעי.

(ב) והנלפע"ד לתרץ ע"פ מתני' בפרק עשרה יוחסין (קידושין עו.) דאיתא שם, הנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמונה. ופרש"י (בד"ה ארבע) [ע"פ גרס' רש"י] כל אחת מהן אותה ואת אמה עכ"ל. ראינו שם דבאמהות חושבין גם אמהות שלהן בכלל וא"כ ה"נ באבות חושבין כל אחד ואביו. והנה אבי יעקב הוא יצחק, ואבי יצחק אברהם, נמצא דלא ניתוסף אלא אבי אברהם תרח והו"ל ג' אבות שהן ארבעה (והפייטן לא רצה למנות אלא העיקרים א"נ שיכור היה כדתיירצנו לעיל) והא דלא תני הכי במתני' ג' אבות שהן ארבעה אבות ולא תני אלא ארבעה אבות, כבר תירצוהו בתוס' [בד"ה ארבעה] דפעמים אמר הן ופעמים לא אמר.

(נ) ובזה יתורץ נמי ק' העולם האיך יש ג' בבאות

הוא דהוה כמביא ביכורים ממש דהא פרש"י בסנהדרין (יב.) שהפסוק דאלישע איירי בפירות של ביכור ומבואר ברש"י שם דשעת הביכור הוא קודם זמן הקרבת העומר ולפ"י האיך האכילו הלחם ביכורים להעם הא עכ"פ חדש היה אע"כ צ"ל דכוונת הגמ' הוא גופא דהוה כמביא קרבן העומר ולכך היה מותר באכילה. (ונראה קצת דיוק לזה דאמרינן בגמ' שם כאילו מקריב ביכורים דמשמע לשון הקרבה ע"ג המזבח וקרבן, ולא אמר כאילו מביא ביכורים דהוה משמע מיניה דביכורים ממש איירי שאין מקריבין אותם על המזבח אלא מניפין אותם בעזרה.) ובזה א"ש נמי האיך היה סגי כל כר לחם למאה אנשים (כמבואר בכתובות דף קו.) דאמרינן בתחלת טרף בקלפי (יומא לט.) ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר. וארבעים שנה של שמעון הצדיק לאו לאפוקי זמן בית ראשון רק שאר השנים של בית שני. וכיון שכן, בעומר של אלישע נמי נשתלחה ברכה והיה סגי לב' אלפים ומתאים תלמידים שלו. וא"כ אולי ה"נ נתן לו אחד להתנא דורן של קלי בליל הסדר (ומש"ה היה נקט לישנא קלילא) והיה מותר לו לאכול חדש כיון דקרבן עומר דמי, ואז נשתכר.

בבא קמא בבא מצינא ובבא בתרא הא אין לאדם אלא ב' באַפֿעז. והנה באמת יש קצת טעות בק' זו דשש בבאות איכא ב"ק ב"מ וב"ב דנזיקין, ובתוספתא דכלים נמי יש ב"ק ב"מ וב"ב. אבל לפי דברינו ניחא דאמרינן שם במתני' דעשרה יוחסין דבלויה וישראלית מוסיפין עליהן עוד אחת (פ' עוד דור של אמהות, כל אחת אותה ואת אמה ואת אם אמה) ולכך בעצם יש ב' בבאות ב"ק דנזיקין וב"ק דתוספ' דכלים אך מוסיפין על כל אחד ב' בבאות יתירות כיון דלאו כהנים נינהו. [אבל באבות אין מוסיפין אלא אחד דכהנים היו כדמצינו בפסיקתא רבתי (פרק מ"א פסקא בחודש השביעי, המוריה) דבשעת העקידה אמר לו הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה כשתגיע למקום אני מקדשך ועושה כהן אותך וכו' וכן אמרינן בנדרים (לב:) דהקב"ה נטל כהונה משם ונתנה לאברהם]

ח אך תירוצ' זו אינו דמצאתי בתוספ' דבבא מעשה כתי' דפוס פריעדמאן פרק אחד אני יודע וז"ל רשב"א אומר אברהם זו שור יצחק זו בור יעקב זו מבעה והרביעי זהו ההבער ע"כ. וקודם אקדים ביאור ברייתא זו, אברהם זו שור שנאמר ואל הבקר רץ אברהם [וכן מצאתי במדרש תנחומא פ' וישלח]. יצחק זו בור שנאמר ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים אל תקרי ויחפרו אלא ויחפרוהו. יעקב זו מבעה, לרב דס"ל מבעה זה אדם מדכתיב ויעקב איש תם, ולשמואל דס"ל מבעה זה השן נראה לפרש ע"פ דברי הגמ' ב"ק (דף סה:) אמר רבא וכו' כתיב (גבי לבן) ואילו צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל הא כבשים אכל. וזהו שן דמועדת לאכול את הראוי לו, דכבשים הם כנגד יעקב [ע' רש"י בפרשת פנחס גבי קרבנות המועדים] ולכך אכלם דראויין הם לו משא"כ האילים הם כנגד יצחק ע"כ לא אכלם. אבל מה דתני והרביעי זהו ההבער ק' דמהו ענין תרח להבער. והדרא ק' לדוכתא מי הוא האב הרביעי.

י **ושמעתי** מרבתי לתרץ דהד' אבות הם אברהם אבינו יצחק אבינו יעקב אבינו הושיענו אבינו ובזה מיושב הכל שהרי בזמן דליקה הכל צועקים הושיענו!! יש הבער!!

י **ובזאת** התוספ' נ"ל לפרש מחלקת רב ושמואל [ב"ק נ:] אי בור שחייבו תורה הוא להבלו או אפי' לחבטו דפירשנו לעיל דיצחק זו בור מדכתיב ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים ורב סבר דמים דקרא דוקא היה וע"כ הטעם משום

דמוסף הבלא (כמ"ש רש"י נא: וכמבואר בסוגיא שם) אבל משום חבטה לחוד לא היה חשוב יצחק בור. אבל שמואל סבר דמים ל"ד היה ואפי' בלי מים היה חשוב יצחק בור משום חבטה ומעשה שהיה כך היה. אך צריך לבאר האי חבטה מהו פירושו דלא יתכן לפרש כמו שפירש המצודת ציון בישיעה (כ"ח כ"ז) שהוא לשון הכאה דכיון דבור דיצחק היה בו מים לא היה שם הכאה בחזק דהנופל שם נופל למים לא ע"ג קרקע. ואף דשמואל סבר דמים ל"ד היה עכ"פ אינו נראה שחייב בבור אדבר שלא היה שם ביצחק שהוא האב של בור. ויש לפרש ע"פ דברי רש"י ב"ק (כט: ד"ה כשהפכה) שכתב שם דחבטה בהפקר קני ע"ש, וע' רש"י (ב"מ קית. ד"ה כאן) שפ' דקונה בהפקר אם השליך מעליה לארץ. וכ"כ רש"י בסוכה (ט: סד"ה מאי) וז"ל וכל לשון חבטה שבהש"ס לשון השפלה עכ"ד. וה"נ ס"ל לשמואל דחייב אהזיקא דעצם נפילה והשפלה לבור היינו מה שניזק ע"י פריחתו באויר קודם שהגיע לארץ דזה היה נמי ביצחק וזהו חבטה. ולכך ס"ל לשמואל דחייב אבור ואפי' מלא ספוגין של צמר אף דלא נפיש הבליה כיון שאין שם מים, וליכא נמי הזיקת הקרקע משום הספוגין, והיינו משום דחייב אהזיקא דעצם הנפילה.

מ **ובזה** נמי נראה לתרץ ק' ישנה שתמהו כל המפרשים דבאמצע דיני חנוכה (שבת כא:) הביא מימרא מרב כהנא דרש ר' נתן בר מניומי משמיה דר' תמחום נר של חנוכה שהניחו למעלה מכ' אמה פסולה. ואח"כ הביא עוד ר' כהנא משמו מאי דכתיב והבור רק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבם יש בו. וצ"ע מאי שיאטיה הכא בין דיני חנוכה?

ח ונלע"ד דהנה הא דנר חנוכה שהניחו למעלה מכ' אמה פסולה נראה שהוא משום דלמעלה מכ' אמה לא שלטא בה עינא (סוכה ב.), וכיון דאין הנר נראה אין אומרים עליו הושיענו ופסולה דאינו אב לנזיקין. דכמו דעיקר מצות נר חנוכה הוא דין בהאב "נר איש וביתו" שהאב מוציא בנידו כל בני משפחתו כמו"כ צריך שיהא האש עצמו אב. ולשיטת ר' יהודה נראה לחדש דין יותר, דהנה ר' יהודה סבר דסוכה גבוהה מכ' אמה כשרה וק' הא בעינן למען ידעו דורותיכם שיראה הסכך וצ"ל דס"ל לר"י דאף יותר מכ' אמה שלטא בה עינא. וא"כ צ"ב אמאי בנר חנוכה שהניחו למעלה מכ' פסולה הרי

שלטא בה עינא ואומרים עליו הושיענו? וצ"ל לר"י דלהיות הנר חשיב אב לבד מדין הושיענו בעינן שיהיה הנר יכול ושייך להזיק, דבלא"ה לא חל על הנר השם אב לנזיקין. ולמעלה מכ' אמה לא שכיח הזיקא כ"כ ולכך פסולה. ואזיל לשטתיה במה שפסק סוף הכונס דנר חנוכה שהזיק פטור דכיון דס"ל דמצותו הוא בכך שיוכל להזיק, אם הזיק פטור. משא"כ לרבנן דין זה של שכיח הזיקא אינו מוכרח, די"ל דמה שצריך להיות למטה מכ' הוא כדי שיהיה נראה ויאמרו עליו הושיענו, ולכך ס"ל לרבנן דאם הזיק חייב.

ז) ולפי"ז יש לישב הק' דמה ענין מימרא דהבור רק לחנוכה, דנראה דר' תנחום ס"ל כרב דבור שחייבו תורה הוא להבילו ולא לחבטו וא"כ ק' מאי היא העולה שעשו אחי יוסף כשהשליחוהו לבור הא לא היה בו מים ולא נפיש הבליה, וא"כ ליכא לחייבם לשיטת רב כיון דאינו דומה לבורו של יצחק שהיה בו מים. על כן פ' דנחשים ועקרבם היה בו והיו חייבין על זה שהשליחוהו לנחשים ונחש מועד לעולם. ואף דשיסה בו את הנחש פטור (סנהדרין עו:) בבור שאני וכדאמרין בכתובות [עז:] אין אדם דור עם נחש בכפיפה. ולכך נקט הגמ' הא דבור הכא גבי נר חנוכה לארזיין לן דנר חנוכה בעי להיות אב לנזיקין כמו בורו של יוסף שהיה אב לנזיקין. (ואגב, נראה דזוהי מקור המחלוקת בין רב לשמואל לענין בור, דרב הוא דאמר שם בכתובות אין אדם דר עם נחש בכפיפה אבל שמואל חולק עליו שם ע"ש ולכך שמואל היה צריך לדחוק את עצמו ולומר דמים דיצחק לאו דוקא וחייב אף אחבטה דאל"ה מה היה החטא של אחי יוסף, אבור ליכא לחייבם שהרי לא היה בהבור מים

וגם אנחשים ועקרבם לא היו מחויבין אלא צריך לדחות ולומר שהיו חייבין על החבטה ומים דיצחק ל"ד)

ק) והנה בין לשיטת רב ובין לשיטת שמואל המן הרשע יש"י היה ג' מן האבות, לשמואל היה בור מבעה והבער, ולרב היה שור מבעה והבער. לשמואל היה בור מבעה והבער, בור, כדאמרין במגילה (יד.) משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ וכו' [והמן הוא בעל החריץ כדמסיק בהמשל אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תליך]. מבעה דהוא שן לשיטת שמואל, כדאיתא באסתר רבה (פ"ז אות י"א) ואמר (המן) כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותן. והבער, שגרם לישראל לצעוק לאביהם שבשמים להושיעם מצרתם. ולרב היה שור מבעה והבער אך לא היה בור דלא ראינו שהיה בהחריץ מים ולא נפיש הבליה. רק היה שור דנכלל בו שן לשיטת רב והמן היה שן כדאמרנו. והיה מבעה, דהיינו אדם לשיטת רב, מדכתיב (אסתר ז') איש צר ואויב המן הרע הזה. והיה הבער כדאמרנו לגבי שמואל. ולכן בימיו קיימו וקבלו היהודים את התורה דהיה כסא של ג' רגלים דהוא בר קיימא ושייך לעמוד, שכל אחד מן האבות הוא רגל אחד (ע' ברכות לב. וברש"י שם). והכסא יהיה שלם בד' רגלים (ע' רש"י אפסוק כי יד על כס י-ה) בגמר מחאית עמלק בזמן ביאת משיח צדקינו שיבא במהרה בימינו. אמן. כן יהי רצון....אי בזכות אברהם אבינו אי בזכות יצחק אבינו אי בזכות יעקב אבינו! בזכות!....[הושיענו]

THE END

בב"ק (דף נ) דדוקא תל יש בו פטור דקרקע עולם כיון דאין בו אלא חבטה אבל שאר תקלה לא. וע"כ אחשורוש שלא היה אלא תל שפיר היה מותר באסתר דאין בו אלא קרקע עולם ומשום קרקע עולם לא מחייב. אבל סיסרא שלא שמענו בו דין תל שפיר פריך בגמ' הא קמתהני מעבירה דלא יהני הא דיעל קרקע עולם היתה דאפ"ה מחייב משום הבל וצ"ע.

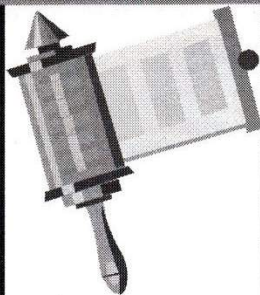
ב) ולפי"ז אחשורוש היה בעל התל. ובזה קשה לי אתוס' כתובות ג. ד"ה ולדרוש דהק' דבסנהדרין ס"פ בן סורר ומורה (ע"ד.) אמרין דאסתר היה מותר באחשורוש דאסתר קרקע עולם היתה והק' א"כ מה פריך ביבמות (ק"ג.) גבי יעל והא קמתהני מעבירה לישני דקרקע עולם היתה עכ"ד. ואני בעניי לא הבנתי קושייתם דמה בכך דיעל נמי קרקע עולם היתה הא מבואר

בענין אם עלה לא ירד

איתא באו"ח (ס' קמ"א ס"ק ו') יכולים לקראות (לתורה) ב' אחים זה אחר זה והבן אחר אביו ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. ובבאר היטב (סק"ה) הביא בשם היד אהרן דאם כבר עלה לא ירד והובא במשנ"ב (ס"ק י"ח). וק' דהא אנן תנן (זבחים פ"ג.) כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד והאיך מצינו דאדם חשוב ראוי למזבח לחול עליו דין אעל"י. ואין להביא ראיה מיצחק אבינו דכתיב ביה והעליהו לעולה, אלמא ראוי היה למזבח לעולה, וה"ה שאר בני"א, דבאמת יצחק לא היה ראוי לעולה ע' רש"י שם (פכ"ב פי"ד) וז"ל א"ל הקב"ה וכו' כשאמרתי לך קח וכו' לא אמרתי לך שחטיהו אלא העליהו אסקתיה אחתיה עכ"ל ומבואר דלא היה יצחק ראוי ועומד להקטירה אלא להעלה. ואדרבא משם ראיה דאדם ל"ח ראוי למזבח דהא קאמר לו הקב"ה דאע"ג דאסקתיה אחתיה ואי היה באמת ראוי למזבח הא אעל"י. אך יש לדחות דהתם במה היה דלא שייך בו דין אעל"י לחד מ"ד כמש"כ האו"ש פסח"מ (פ"ג ה"ג) אך לאידך תנא דס"ל דשייך בבמה אעל"י [וכן נקטו התוס' (י"ב. ד"ה יום)] קשה. וגם להך מ"ד יש לדון לפמש"כ המפרשים דמזבח הגדול שבירושלים יש לו קדושת בהמ"ק אף קודם בניית המקדש בפעול והמזבח שם יש בו דין מזבח גמור [וע' משך חכמה פרשת נח (פ"ח פ"כ)] וא"כ אכתי שייך בו דין אעל"י. ומבואר דל"ח אדם ראוי למזבח דהא ביצחק אע"ג דעלה אח"כ ירד וק' כנ"ל האיך אמרינן בב' אחין זה אחר זה או בן אחר אביו אעל"י.

וי"ל דיעויי' במנחות (ק"י.) לעולם זאת על ישראל א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וע"ש בתוס' מדרשות חלוקות יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים ויש מי שאומר כבשים של אש. ולמדרש הראשון שפיר חשוב אדם ראוי למזבח דהא ועמך כולם צדיקים כתיב וצדיק הוה ראוי למזבח. והא דירד יצחק יש לפ' דהנה מבואר בתוס' שרק נשמותיהן של צדיקים חשובין ראוי ולא גופן ונר' דהא דגופן נמי לא ירד [כמבאר הכא בב' אחין ואב ובנו] הוא כעין דין העצמות והגידין והקרנים והטפלים דבזמן שהן מחוברין יעלו (שם פ"ה:). אבל ביצחק אבינו דאיתא בפדר"א (פל"א) ר' יהודה אומר כיון שהגיע החרב על צאורו פרחו ויצאה נשמתו של יצחק א"כ פירש גופו מנשמתו והו"ל כהקרנים והטפלים שאם פרשו אפי' הן בראש המזבח ירדו וע"כ א"ל הקב"ה לאברהם אחתיה לגופו כיון שגופו לא היה ראוי למזבח. [ואע"ג דחזר נשמתו לגופו כמבואר שם עכ"פ מבואר ברד"ל שם דגמר התחיה היה כשעמד על רגליו וע"כ לא היה חשוב שהיה לו נשמה עד שירד לארץ.] אך אכתי ק' דנהי דאדם חשוב ראוי למזבח אבל מהיכא תיתי דפסול זה של ב' אחין ובן אחר אביו הוה פסולו בקודש דדוקא פסולו בקודש מקבלו כמבואר בזבחים (פ"ד.) וכן פסק הרמב"ם בהל' פסח"מ (פ"ג ה"ח). ואדרבא בן אחר אביו דהוה אותו ואת בנו הוה מחוסר זמן בגופו ואין פסולו בקודש בין לפרש"י דמפרש משבאת לעזרה נפסלה בין לפ' תוס' דפירשו שפסולו אירע לאחר שחיטה וכן מבואר בתוס' (י"ב. ד"ה יום) דאותו ואת בנו אפי' אם עלה כבר ירד. וי"ל דהנה בשו"ע ביאר טעם הפסול משום עין הרע וידוע דזרעו של יוסף לא שליט בהם עין הרע כדאיתא בסוטה (ל"ה:) מפסוק עלי עין אל תקרי עלי עין אלא עולי עין א"נ מפסוק וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולט בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולט בהם. ולפי"ז בזרעו של יוסף שפיר קורין ב' אחין או בן אחר אביו דאין בהם משום עין הרע וא"כ א"ש דפסול זה יש לו הכשר במק"א ולכך אעל"י. ואף שאין פסולו בקודש, יש לו הכשר במקום אחר לבד מהני כמו בעלי מומים לר"ע דלא ירד בדוקין שבעין דיש לו הכשר במק"א בעופות אף דאין פסולו בקודש וכן מבואר בתוס' פ' חטאת העוף (ס"ח: ד"ה ונילף) ובכל הסוגיא שם. אך אכתי צ"ע לפ"ב דתוס' מנחות דמיכאל היה מקריב כבשים של אש דלא מצינו אדם ראוי למזבח ול"ש בו דין אעל"י.

וי"ל דבמגילה (ט"ו:) איתא כי נפול תפול לפניו דרש ר"י בר אילעי ב' נפלות הללו למה א"ל אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים כשהן יורדים יורדים עד לעפר וכשהן עולין עולין עד לכוכבים. והיינו כיון שעלה מרדכי לגדולה יושב על סוס המלך בלבוש המלך וקרא לפניו ככה יעשה לאיש וגו' שוב לא ירד מגדולה זו ואדרבא יעלה למעלה ממנה ואין המן יכול לשלוט בו. וכן כל יהודי מדין עולה עד לכוכבים אם כבר התחיל לעלות שוב לא ירד ושפיר שייך בב' אחין או אב ובנו אעל"י מדין עולה עד לכוכבים. וזהו סגולת חג פורים להתחיל לעלות וכיון שהתחיל לעלות במדרגות אעל"י ויעלה למעלה למעלה בתורה ויראת שמים אכ"ר.

From where do we derive the ענין of Purim Torah?

HaAdmor נב"ה Shlita in his sefer אמת לנו תורת אמת suggests the following explanation. It says in the פסוק, by the story of Avraham Avinu and the malachim, לחם ואקחה פת לחם. שווער it is already says in the פסוק the word לחם, if so what does פת add? Perhaps we can suggest that פת is the ראשי תיבות of פורים תורה. From here we can learn that Avraham Avinu gave the malachim Purim Torah. Chazal say that מעשה אבות סימן לבנים so following in Avraham footsteps we too שטל Purim Torah on Purim. We can add על דרך רמז that the three malachim for whom Avraham Avinu prepared the Purim Torah were כנגד those three people who partook in Esther's banquet: Esther Haman and Achashveirosh. (Both סעודות happened on Pesach.) The Malach with the misson to destroy Sodom was כנגד Haman who wanted to destroy Klal Yisrael. The Malach assigned to save Lot was כנגד Esther who wanted to save Klal Yisrael. And Achashveirosh was כנגד the Malach who promised Sarah a child because he was the father of Esther's son Daryavesh.

The question can be raised: Why did Avraham prepare פ"ת on Pesach, isn't it's זמן on Purim? We can answer with Chazal's statement that Torah is compared to bread. On Pesach bread is chometz and cannot be eaten. Therefore instead of regular torah, Avraham served the malachim פ"ת לחם which is Purim Torah, because it doesn't become chometz and is therefore suitable on Pesach. Now this implies that the real זמן for פ"ת is Pesach. In that case we can ask פאקערט: Why טאקע do we have פ"ת on Purim and not on Pesach? The answer is תלוי in a bigger question: If Haman was hung on Pesach, and that was the עיקר ישועה, why then don't we celebrate Purim itself on Pesach? (All we have is a זכר לדבר that the women who don't get drunk on Purim get drunk on Pesach from the ארבע כוסות.) The answer to this question is as the Rema says at the end of the halachos of Puirm משה תמיד. In order to be מקיים the ענין of משה תמיד which is שייך to Purim, Chazal decided to separate Purim from Pesach thereby inventing an extra day to party. With this we can answer our original question of why we have פ"ת on Purim and not on Pesach. Since Purim is really supposed to be on Pesach we have פ"ת on Purim as a זכר to Pesach. Chazal also said not to serve פ"ת a second time on Pesach like Avraham Avinu did (but to only eat matzah which also is not chametz) so people should not think that we have פ"ת on all moadim and thereby forget that the פ"ת we have on Purim is in actuality a זכר to Pesach. [A סעודה to this תקנה is found by the סעודה of Avraham Avinu. Chazal say that Sarah became a נדה and was מטמא the לחם פת she baked, and the malachim never ended up eating פ"ת on Pesach.] Through this תירץ we can also explain why we have Purim on אדר י"ד and not at any other time during the year. Since פ"ת is בעיקר an ענין of Pesach, Chazal decided to have Purim exactly thirty days before Pesach, so we can be שלשים יום קודם החג of פ"ת we learn on Purim the ענין of החג שואלין ודורשים בהלכות החג.

A second answer suggested is: This that the סעודה of Avraham Avinu happened to be on Pesach was not his reason for serving פ"ת. The reason he served פ"ת is that his guests were malachim and פ"ת is the food of malachim. פ"ת is the highest level of משבע"פ (ע' בהקדמה) and only malachim are able to be משיג it not ילודי אשה. On Purim though, we are able to reach the level of פ"ת as will be explained. It is said in the name of the Arizal that Yom Kippur is יום פ"ת. The

מאמר פורים תורה מן התורה מנין

medrash says that on Yom Kippur we are akin to the מלאכי השרת. If so, כ"ש on Purim we are like malachim. Since on Purim we are akin to malachim we are able to have the פ"ת. Some go as far as to explain that the מן, which is called לחם אבירים the food of malachim, was also פ"ת, and that was where Haman (המן) who was the catalyst for the נס of Purim got his name from. This explains the origin of the minhag to eat hamentashen while learning פ"ת.

And let us all drink לחיים! To Totty!

א פריילכין פורים

מודעה רבה

ללומדי תורה ומדקדקים במצות להתחזק במצוות חייב איניש לבסומי בפוריא, דבעוונתינו הרבים בדור השפל הזה רבים מקילין בו ואינם מכירין שהוא עיכוב בקיום מצוות היום. יעוי' בשו"ת חת"ס (או"ח קצ"ו) שהביא דברי הירושלמי שפורים שחל להיות בשבת מאחרים הסעודה עד למחר דצריך הכירא שעושה הסעודה לשם פורים ובשבת ליכא היכר. והק' החת"ס הא בחולין דף ק"א איתא דסעודת תלמיד חכם הוא כעין סעודת שבת. ונמצא לדברי הירושלמי הנ"ל דלא יצא סעודת פורים בהזמנת תלמידי חכמים. וא"כ האיך הזמין רבה לרב זירא לסעודה כמבואר במגילה (ז:) הא לא היה היכר שהוא סעודת פורים? ות"י החת"ס דע"כ גמי' דידן פליג אירושלמי דשפיר יש היכר שהוא סעודת פורים כיון שיש חיוב בסומי עכ"ד. וע"כ צריך כל אחד מבני הישיבות ואברכי הכוללים שיחיו לדעת שע"פ הלכה יש להם דין תלמוד חכם, ואי מזמינו חבירו לסעוד אצלו מחויב על פי הלכה להשתכר עמו ואל"ה לא יצא מצוות היום דסעודת פורים. ומי שנמנע מלהשתכר לבד ממה שלא קיים מצוות היום עוד הוסיף ברשעו עון בזוי ת"ח ח"ו דמראה שאין חבירו ת"ח. וידוע גדול עונשו של מבזה תלמידי חכמים שהוא חמורה עד מאד כמבואר בכמה מקומות. וה' ישמרנו לקיים סעודת פורים כראוי.

הקונטרס הזה נעשה תחת השגחת

This booklet was produced under the influence of

הרב הרצוג

Baron Herzog